

STORTINGET

Innst. 478 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Meld. St. 18 (2022–2023)

Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkeds- meldingen 2023

Til Stortinget

1. Innledning

1.1 Sammendrag

Regjeringen legger hvert år frem en melding om finansmarkedene. Kapittel 2 omhandler utsiktene for finansiell stabilitet. Kapittel 3 gir en gjennomgang av aktuelle saker på finansmarkedsområdet, bl.a. kapitaltilgang, konkurranse og finansiell inkludering. Kapittel 4 inneholder en omtale av risikoen ved digital sårbarhet, både i den finansielle infrastrukturen og for den enkelte. Kapittel 5 omhandler bærekraftig finans og omstillingsrisiko. Det fremgår av sentralbankloven § 1-8 første ledd første punktum at departementet minst årlig skal gi melding til Stortinget om virksomheten i Norges Bank. I tråd med dette redegjøres det i kapittel 6 for virksomheten i Norges Bank i 2022. Norges Banks årsrapport følger som uttrykt vedlegg til meldingen. En oversikt over virksomheten til Finanstilsynet, Folketrygdfondet og Det internasjonale valutafondet (IMF) i 2022 er gitt i kapitlene 7 til 9.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Frode Jacobsen, lederen Eigil Knutsen, Sigurd Myrvoll, Tellef Inge Mørland og Gaute

Børstad Skjervø, fra Høyre, Mahmoud Farahmand, Irene Heng Lauvsnes, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud, Geir Pollestad og Per Martin Sandtrøen, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Rødt, Marie Sneve Martinussen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, fra Miljøpartiet De Grønne, Lan Marie Nguyen Berg, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, tar omtalen til orientering.

Komiteen viser til at det ble avholdt åpen høring om finansmarkedsmeldingen 9. mai 2023, der sentralbanksjef Ida Wolden Bache var spesielt invitert for å redegjøre for Norges Banks utøvelse av pengepolitikken. Referatet fra høringen er vedlagt denne innstillingen.

Komiteen viser til at det generelt går godt i norsk økonomi, med fortsatt høy aktivitet, men at konsumprisindeksen er høyere enn på flere tiår og godt over inflasjonsmålet. Rentenivåene internasjonalt har økt fra svært lave nivåer. Kollapsen til amerikanske Silicon Valley Bank (SVB), krisen i sveitsiske Credit Suisse og den påfølgende uroen i finansmarkeder over hele verden illustrerer hvordan lokale svakheter og skjevheter kan få konsekvenser globalt. Kapitalkravene til norske banker har over tid vært høyere enn i mange andre land, og norske banker virker i dag både solide og velkapitaliserte.

Komiteen viser til at styringsrenten har økt betydelig det siste året, fra 0,75 pst. i mars 2022 til 3,25 pst. i mai 2023. Inflasjonen har vist seg å være mer langvarig enn tidligere antatt. Norges Bank melder at det økte rentenivået har bidratt til å dempe presset i norsk økonomi. Færre bedrifter melder om mangel på arbeids-

kraft og om full kapasitetsutnyttning. Samtidig understreker sentralbanken at pengepolitikken er fleksibel og framoverskuende, og at inflasjonen ser ut til å forbli over målet gjennom prognoseperioden.

Komiteen viser til at høy husholdningsgjeld og høye eiendomspriser fortsatt er sentrale sårbarheter i det norske finanssystemet. Andelen av husholdningenes inntekter som går til å betjene renter og avdrag, såkalt gjeldsbetjeningsgrad, er omtrent like høy som under bankkrisen på slutten av 1980-tallet og finanskrisen i 2008. Selv om husholdningene har begynt å tære på oppsparte midler fra pandemien, er de finansielle bufferne fremdeles betydelige, ifølge regjeringen.

Komiteen viser også til at næringseiendomsprisene er en betydelig sårbarhet i det norske finanssystemet, etter en kraftig prisøkning de siste ti årene. Avkastningsforventningene ved sikre plasseringer som statsobligasjoner har økt som følge av høyere renter, noe som igjen fører til høyere avkastningskrav i eiendomsprosjekter. Den krevende markedssituasjonen kan også by på utfordringer for en stor andel av næringseiendomsbedriftene når deres obligasjonsgjeld forfaller de kommende årene.

Komiteen peker samtidig på at høy husholdningsgjeld og høye eiendomspriser lenge har vært regnet som sårbarheter i norsk økonomi, og at bankene fremstår som solide og motstandsdyktige takket være skjerpede kapitalkrav innført siden 2008.

Komiteen mener det er viktig med en mangfoldig banksektor og at det finnes lokalbanker med hovedkontor over hele landet. Komiteen peker på at ulikhetene i kapitalkrav mellom store og små banker i gjennomsnitt har økt de siste 10 årene uten at det nødvendigvis avspeiler ulikhet i reell risiko. Det er fortsatt et mål at lik risiko reguleres likt. Det innebærer likest mulig regulering for norske og utenlandske banker i Norge, og for små og store banker.

Komiteen viser til regjeringens omtale av nye regler i EU i 2025 som kan gi likere krav for standardmetode- og IRB-banker, og stiller seg positiv til intensjonen i et slikt forslag.

Komiteen viser også til at lønnsomheten generelt i bankene er god. Det samlede resultatet før skatt for samtlige norske banker var 14 pst. høyere i 2022 enn året før, som innebærer en samlet egenkapitalavkastning på 11,8 pst. Forbedringen skyldes i hovedsak høyere marginer på innskudd.

Komiteen viser til at god konkurranse i bankmarkedet avhenger av at kundene kan bytte mellom ulike tjenestetilbydere. Komiteen deler regjeringens syn om at det skal være enkelt å bytte bank. Selv om det har blitt enklere å bytte bank de siste årene, tyder den lave andelen som bytter bank eller reforhandler boliglånet, på at det er rom for forbedringer. Meldingen viser også at konkurransen i det norske bankmarkedet, ifølge Her-

findahl-Hirschmann-indeksen, er middels høy i europeisk sammenheng og lavere enn i de fleste av våre naboland.

Komiteen mener prinsipielt at det i en tid med økende rentenivåer og høy gjeldsbelastning blant norske husholdninger er spesielt viktig med tiltak for å forenkle bankbytter og reforhandling av boliglån, samt lik regulering av lik risiko, med den hensikt å styrke forbrukernes rettigheter og konkurransen i bankmarkedet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, støtter regjeringens syn om at norske bankkunder er tjent med en mangfoldig tilbudsside bestående av banker med ulike produkter, forretningsmodeller og strategier, og at lokale banker bidrar med dybdekunnskap om mulighetene i det lokale næringslivet. Flertallet også regjeringen være oppmerksom på rollen som mindre banker har i finansieringen av ulike prosjekter i distriktene. Strengere krav til kapitaldekning for små banker kan blant annet gi konsekvenser i form av:

- Økte kunderenter og lavere konkurranseintensitet for kunder i hele Norge, og da spesielt i distriktene.
- Dårligere kapitaltilgang for bedrifter i distriktene, hvor det hovedsakelig er små banker på standardmetode.
- Små banker er sårbare for regelverksarbitrasje ved at store banker på IRB-metode kjøper opp standardmetodebanker og oppnår en betydelig kapitalfrigjøring, samt at kompetansearbeidsplasser forsvinner, ref. Etne Sparebank, Sparebank 1 Søre Sunnmøre og Sbanken.

Flertallet påpeker at dette er mulige uheldige konsekvenser av at lik risiko reguleres ulikt mellom store og små banker, og ber regjeringen se nærmere på hvilke tilpasninger som kan gjøres i kapitaldekningsreglene for å sikre større likhet mellom kapitalkravene for store og små banker.

Flertallet viser til at norske banker fremstår som solide og motstandsdyktige takket være skjerpede kapitalkrav innført siden 2008. Uro i internasjonale finansmarkeder tilsier at kapitalkrav bør opprettholdes på et høyt nivå, men disse medlemmer mener det likevel bør vurderes om økningen i systemrisikobuffer for standardmetodebanker som er utsatt til 1. januar 2024, kan utsettes ytterligere til den nye standardmetoden blir implementert i EØS-avtalen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at høy inflasjon og usikkerhet preger norsk økonomi. Renten er hevet raskere og mer enn prognosene for et år siden, og prisveksten har blitt vesentlig høyere enn anslått. Aktiviteten i norsk økonomi er fortsatt høy, og lønnsveksten i 2022 ble den høyeste

siden 2011. Utsikter til lavere prisvekst og noe høyere ledighet kan tyde på at pengepolitikken har begynt å virke, men det forutsetter at finanspolitikken spiller på lag.

Disse medlemmer mener at nettopp fordi høy gjeld i husholdningene og de høye eiendomsprisene fortsatt er de viktigste sårbarhetene i det norske finanssystemet, er norske husholdninger sårbare for bortfall av inntekt, økte renter eller boligprisfall. Selv om pengepolitikken er førstelinjeforsvaret i den økonomiske politikken, må også finanspolitikken trekke i samme retning. Det var naturlig at renten skulle begynne å normaliseres etter en lang periode med lav rente, men det er viktig at den ikke må økes raskere og mer enn nødvendig. Pengepolitikken virker bredt, mens finanspolitikken kan bidra med målrettede tiltak for å unngå at de med minst rammes mest. All pengebruk bidrar til mer aktivitet i norsk økonomi, og faren er at dersom ikke finanspolitikken gir drahjelp til pengepolitikken, er det husholdningene og vanlige folk som må stramme inn mer enn nødvendig. Når husholdningene må stramme inn, påvirker dette bedrifters inntjening og deres evne til å betale gjeld, noe som igjen kan føre til økte tap i bankene.

Disse medlemmer mener det er viktig at Norge har en solid finansnæring som bidrar med verdiskaping i egen sektor og skaffer finansiering til verdiskapingen til bedrifter og næringsliv over hele landet. En sterk bank- og finansbransje er en forutsetning for økonomisk utvikling og omstilling av norsk økonomi. Derfor er det viktig med god konkurranse i markedet for finanstjenester over hele landet. Dette er også en næring med betydelig utviklingspotensial for nye produkter og tjenester. Det forutsetter fremoverlente myndigheter som sørger for rammebetingelser for vekst og utvikling av en bransje som er mer enn institusjoner som skal reguleres.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at en av finansmarkedenes viktigste roller, ved siden av å sørge for effektive betalinger og låne- og sparemuligheter til publikum, er å sørge for at kapital er tilgjengelig og investeres i realøkonomien, fortrinnsvis i ny produksjon. Finanssektoren må være underordnet og støtte opp under realøkonomien. Disse medlemmer mener at selv om vi har en relativt velfungerende finanssektor i Norge, er den ikke i tilstrekkelig grad innrettet for å bidra til å oppnå samfunnets økonomiske mål.

Disse medlemmer viser til at regjeringen skriver at «et velfungerende kapitalmarked kjennetegnes ved at kapitalen går til de prosjekter der den kaster mest av seg», og at offentlig inngripen er velbegrunnet i de tilfeller der markedet på egen hånd ikke sørger for optimal ressursallokering (markedssvikt) og priser som kor-

rekt gjenspeiler risiko. Disse medlemmer vil peke på at den teoretiske forståelsen av finansmarkedene som her ligger til grunn, verken tar opp i seg at det som kaster mest av seg i pekuniær forstand, ikke nødvendigvis er det som kaster mest av seg i realøkonomisk forstand, eller er i tråd med det som vil kaste av seg dersom vi for eksempel lykkes med klimapolitikken. Selv om klimarisiko er omtalt i meldingen, kan regjeringens forståelse av finansmarkedene legge til rette for forurensende produksjon i tillegg til uproductiv spekulasjon. Disse medlemmer vil understreke at markedet ikke er i stand til å løse opp i «eksternaliteter» alene ved hjelp av prising av risiko. Når vi fremover skal leve av klimavennlige varer og tjenester, må også finanssektoren legges om slik at kapitalen finner veien dit samfunnet trenger den. Disse medlemmer merker seg imidlertid at årets finansmarkedsmelding beveger seg i retning av å anerkjenne dette ved å understreke at

«finansnæringens har en viktig rolle i omstillingen til en lavutslippsøkonomi gjennom å kanalisere kapital til bærekraftige prosjekter og løsninger».

Disse medlemmer vil understreke at finanssektoren i betydelig grad omfordeler verdier fra realøkonomien, og at det derfor er et mål at finanssektoren ikke er større enn det som trengs for at den skal løse sine grunnleggende oppgaver effektivt.

Disse medlemmer merker seg at finansialisering ikke er nevnt en eneste gang i meldingen, selv om vi lever i en tid der finanssektoren har fått større strukturell makt og dominerer produksjonslivet, ikke minst globalt, samtidig som gjelden har vokst dramatisk, særlig nasjonalt.

2. Utsiktene for finansiell stabilitet

2.1 Sammendrag

Stabil tilgang til finansielle tjenester er viktig for at moderne økonomier skal fungere godt. De samfunnsmessige kostnadene ved uro og kriser i finansmarkedene kan være store og langvarige. Særlig kan samspillet mellom banksektoren og resten av økonomien gi oppbygging av finansielle ubalanser og utløse kraftige forstyrrelser og dype økonomiske tilbakeslag. Regjeringen arbeider for å legge til rette for effektive finansmarkeder og finansiell stabilitet, og legger stor vekt på at finansmarkedene skal være robuste mot forstyrrelser og ha evne til å opprettholde tjenestetilbudet også i dårligere tider. Utsiktene for finansiell stabilitet i Norge påvirkes av utviklingen i norsk og internasjonal økonomi og i internasjonale finansmarkeder. Det har vært sterk vekst i norsk økonomi etter pandemien, og aktiviteten er fort-

satt høy. Samtidig er konsumprisveksten høyere enn på mange tiår. Nylig har kollapsen av bl.a. Silicon Valley Bank i USA og krisen i sveitsiske Credit Suisse illustrert hvordan problemer i enkeltbanker kan spre seg og få alvorlige konsekvenser i resten av finanssystemet. Hendelsene viser at det er avgjørende med godt kapitaliserte og likvide banker, der lik risiko reguleres likt.

BOLIGMARKEDET OG HUSHOLDNINGENES GJELD

Boligprisene har økt nær sagt sammenhengende de siste tiårene. Ved utgangen av fjoråret var prisene over seks ganger høyere enn for 30 år siden. Også når man tar høyde for husholdningenes inntektsvekst, har oppgangen vært betydelig. Etter sterk prisvekst og høy omsetning under pandemien fortsatte boligprisene å øke i første halvdel av fjoråret. Det har vært en viss avkjøling i boligmarkedet siden høsten.

Utviklingen i husholdningenes gjeld henger tett sammen med prisutviklingen i boligmarkedet, og de to størrelsene kan gjensidig forsterke hverandre. Økte boligpriser gir høyere panteverdier på boliger og kan dermed gi husholdningene større tilgang på lån, som igjen kan bidra til økte boligpriser. Erfaringer tilsier at slike vekselvirkninger kan trekke boligpriser og gjeld opp på nivåer som ikke er bærekraftige over tid.

Gjelden i norske husholdninger har lenge vokst raskere enn inntektene, og husholdningenes bruttogjeld i prosent av disponibel inntekt for husholdningene (gjeldsbelastningen) har kommet opp på et høyt nivå både historisk og sammenlignet med andre land. Norges Bank og Finanstilsynet har i flere år trukket frem høye eiendomspriser og høy gjeldsbelastning som viktige sårbarheter i det norske finansielle systemet. IMF og OECD peker på det samme i sine publikasjoner.

BEDRIFTSLÅN OG NÆRINGSEIENDOM

Etter å ha holdt seg på svært lave nivåer gjennom pandemien har antall konkurser i næringslivet økt noe den siste tiden. De lave tallene under pandemien må trolig ses i lys av de offentlige støttetiltakene, og i et lengre tidsperspektiv er konkurstillene fortsatt lave.

Lån sikret i næringseiendom står for nesten halvparten av bankenes utlån til bedrifter og er historisk det segmentet som har gitt de største utlånstapene. Næringseiendomsprisene utgjør en betydelig sårbarhet i det norske finanssystemet, etter en kraftig økning de siste ti årene.

BANKENES LØNNSOMHET

Bankenes lønnsomhet var i 2021 tilbake på om lag samme nivå som før pandemien og økte videre i 2022. Det samlede resultatet før skatt for samtlige norske banker var 14 pst. høyere i 2022 enn året før. Forbedringen skyldes i hovedsak høyere marginer på innskudd. Ban-

kenes utlånstap var svært lave og nær uendret fra året før.

MOTSTANDSKRAFT OG REGULERING

Virkemidlene i makroreguleringen er ment å redusere systemrisiko som oppstår i samspillet mellom finanssystemet og resten av økonomien eller mellom ulike deler av finanssystemet. Utlånsforskriften skal bidra til en mer bærekraftig utvikling i husholdningenes gjeld, og færre husholdninger tar i dag opp svært høye lån i forhold til inntekt eller boligens verdi sammenlignet med tidligere. Samtidig har gjennomsnittlig lån i forhold til inntekt økt, og flere tar opp lån som ligger tett opp mot grensene i forskriften.

Kapitalkrav skal bidra til at bankene er robuste mot utlånstap. Kravene er satt kraftig opp i årene etter finanskrisen, i hovedsak i form av ulike bufferkrav. Et av bufferkravene i makroreguleringen er systemrisikobufferkravet, som skal gjøre bankene mer solide og robuste overfor utlånstap og andre forstyrrelser som kan oppstå som følge av strukturelle sårbarheter i økonomien og annen systemrisiko av langvarig karakter. Finansdepartementet vurderer nivået på systemrisikobufferkravet annethvert år basert på råd fra Norges Bank. Norges Bank la i sitt råd til departementet høsten 2022 vekt på at høy gjeld i mange husholdninger er den viktigste sårbarheten i det norske finanssystemet, i tillegg til bankenes høye eksponering mot næringseiendom og at en banks finansiering (OMF) er en annen banks likviditetsreserve. I desember 2022 besluttet departementet at kravet holdes uendret på 4,5 pst. for eksponeringer i Norge.

Finansdepartementet innførte fra 2020 midlertidige gulv for gjennomsnittlig risikovektning av eiendoms-lån i IRB-bankene. Gulvene kan gjelde i to år av gangen, og departementet besluttet i desember 2022 at gulvene videreføres på samme nivå. Slike gulv er rettet mot prisbobler i eiendomsmarkedene.

OPPDATERT OG MEST MULIG LIKT REGELVERK

Gjennom EØS-avtalen er det etablert et felles indre marked også for finansielle tjenester. De norske finansmarkedene er dypt integrerte med markedene i nordiske EU-land, og et velfungerende indre marked er derfor av stor betydning for Norge. Norsk finansmarkedsregulering er i stor grad basert på EØS-regler, som igjen ofte bygger på internasjonale anbefalinger. Det er viktig å sikre at norske foretak og markeder fortsatt kan ha en velfungerende tilknytning til det indre markedet.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt,

viser til økende rentenivåer og den siste tidens bankuro, herunder kollapsen av den amerikanske banken Silicon Valley Bank. Flertallet støtter regjeringens endringer i utlånsforskriften, hvor forskriften utvides til å også gjelde andre pantelån, samt legger til grunn en renteøkning på minst 3 prosentpoeng og en rente på minst 7 pst. Endringene gjør forskriften bedre tilpasset et høyere rentenivå og bidrar til finansiell stabilitet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til Innst. 445 S (2021–2022), hvor komiteens flertall viste til at «en samordning av verdipapirvirksomhet og tradisjonell bankvirksomhet [kunne] være uheldig for finansiell stabilitet». Det samme flertallet viste også til at «utenlandske banker i stor grad velger å trekke seg ut fra fremmedmarkeder i en krisesituasjon» og derfor viktigheten av at «en tilstrekkelig stor andel av det innenlandske bankmarkedet betjenes av banker hjemmehørende i Norge».

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er enige i at bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten bør begrenses.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at EUs forslag til gjennomføring av de siste delene av Basel III-anbefalingene kan bidra til likere krav for små og store banker i Norge. Dette vil bidra til å sikre bedre mangfold og dermed bedre konkurranse i bankmarkedet, derfor er det svært viktig at de nye reguleringene ønskes velkommen og iverksettes så raskt som mulig.

Disse medlemmer viser til at likeverdige konkurransevilkår mellom banker som opererer i Norge, er en forutsetning for mangfold, god konkurranse og finansiell stabilitet. Når norske myndigheter skjerper kapitalkravene for banker, må de samtidig sørge for at utenlandske bankers tilsynsmyndigheter anerkjenner de norske kravene for disse bankenes norske virksomhet. Målet må være likest mulig konkurransevilkår mellom norske og utenlandske banker, men også små og store norske banker.

Disse medlemmer viser til at en velfungerende EØS-avtale er svært viktig for norsk finansnæring, og at det er viktig at relevant regelverk innlemmes i EØS-avtalen og gjennomføres i Norge så raskt som mulig for å sikre næringen tilgang til kapital og like konkurransevilkår som utenlandske finansaktører. Norske myndigheter må være tett på politiske prosesser for å sikre norske interesser tidlig, og samtidig sørge for rask implementering når vedtak er fattet, slik at ikke etterslep eller mangel på harmonisering av lover og regelverk fører til dårligere konkurransebetingelser for norske finansinstitusjoner.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at selv om det norske finansielle systemet er kjennetegnet av lønnsomme, likvide og solide banker, er det stor uro i finansmarkedene i USA som kan spre seg. Lavere kapitalkrav for utlån til små og mellomstore bedrifter som ikke er begrunnet i faktiske risikoforhold, har begrenset virkning for prisingen av lån til små bedrifter, men kan svekke bankenes soliditet over tid. Utlånspraksis og utlånsrenter som ikke gjenspeiler risiko, vil fort kunne slå tilbake som økte tap i bankene. Derfor må ikke likest mulig regulering gå på bekostning av finansiell stabilitet. Likevel er det et mål å sikre god konkurranse og mangfold i banksektoren, med sterke lokalbanker over hele landet.

Disse medlemmer viser til at da norske myndigheter innførte ny systemrisikobuffer i norske bankers kapitalkrav i 2019, ble systemrisikobufferkravet økt fra 3 pst. til 4,5 pst., samtidig som de største norske bankene fikk redusert andre kapitalkrav. Små og mellomstore banker fikk ikke tilsvarende lettelse, men fikk utsatt innføringen av økningen til utgangen av 2023 i stedet. Nye kapitalkrav for små og mellomstore bedrifter fra EU skulle da etter planen vært innført, med lettelse på andre områder for disse bankene. Nå er endringene fra EU utsatt og ventes å tre i kraft først i 2025. Norske myndigheter bør hensynta dette, herunder vurdere å vente med å heve systemrisikobufferkravet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at utlånsforskriften skal bidra til en mer bærekraftig utvikling i boliglånmarkedet. Forskriften fungerte etter hensikten i situasjonen den ble etablert i, men er nå for lite fleksibel for unge mennesker med betjeningsevne. Disse medlemmer viser til at egenandelskravet er urettferdig fordi det skaper et boligklasseskille, der barn med foreldre som har vært med på prisveksten i f.eks. Oslo, har råd til å kjøpe bolig, mens andre må leie. Disse medlemmer mener bankene fullt ut er i stand til å vurdere låntakernes evne til å betjene sine lån, og at forskriften ikke lenger tjener hensikten og bør fjernes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne peker på at obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) står for om lag halvparten av bankenes markedsfinansiering. Dette innebærer at utviklingen i boligmarkedet er en risikofaktor for bankenes finansieringsmuligheter i OMF-markedet. Disse medlemmer er bekymret for at kombinasjonen av høy boligprisvekst over tid, sammen med historisk høy gjeldsgrad i husholdningene og økonomisk usikkerhet på grunn av dyrtid og krigen i Ukraina, utgjør en risiko for finansiell stabilitet. Disse medlemmer viser til at det i meldingen påpekes at

fremveksten av OMF innebærer nye sårbarheter, fordi utviklingen i boligmarkedet er en risikofaktor for bankenes finansieringsmuligheter samt på grunn av krysseierskap der bankene eier hverandres OMF, noe som gir systemisk sårbarhet dersom flere banker vil selge OMF samtidig, og mulige forsterkede virkninger gjennom tilbakeslag i boligmarkedet. Disse medlemmer viser til at flertallet på Stortinget likevel vedtok en lettelse av reglene for OMF senest i forbindelse med behandlingen av Prop. 42 LS (2021–2022).

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å redusere den systemiske risikoen forbundet med bankfinansiering gjennom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), den underliggende avhengigheten av utviklingen i boligmarkedet, samt krysseierskap til OMF i banksektoren.»

Disse medlemmer viser til at det er en norsk banktradisjon at bankene ikke skal være både eiere i og långivere til næringslivet. Disse medlemmer viser imidlertid til at det ikke er noen kvantitativ begrensning på hva banker kan holde av risikable, private rentepapirer eller derivater. De fleste norske banker har rentepapirer, som blant annet fungerer som likviditetsbuffer. En stor del av norske bankers tap under finanskrisen kom fra rentepapirer som falt i verdi. En bank som DNB har også en betydelig derivatportefølje. Norske regler er altså ikke til hinder for at en bank kan ha en utstrakt verdipapirvirksomhet. Større norske banker driver også virksomhet som likner på investeringsbankvirksomhet. Bankene bistår kunder ved utstedelse av rentepapirer og handler aktivt på vegne av seg selv og kunder. Disse medlemmer understreker at vi ikke har noen garanti for at bankene i fremtiden ikke vil ta større risiko i verdipapirer eller derivater. I så fall kan en samordning av verdipapirvirksomhet og tradisjonell bankvirksomhet være uheldig for finansiell stabilitet. Et knapt mindretall i Finanskriseutvalget, bestående av Randi Flesland, Jon M. Hippe, Thore Johnsen, Tore Lindholt, Stein Reegård, Bent Sofus Tranøy og Karen Helene Ulltveit-Moe, anbefalte at bankenes adgang til å ta risiko gjennom annen aktivitet enn kjernevirksomheten bør avgrenses ytterligere ut over det som i dag er nedfelt i norsk bank- og konsernlovgivning.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som ytterligere reduserer bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Mil-

jøpartiet de Grønne stemte for dette forslaget i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2021.

Disse medlemmer viser til at erfaringer fra finanskrisen i 2008 tilsier at utenlandske banker i stor grad velger å trekke seg ut fra fremmedmarkeder i en krisesituasjon. Det er derfor viktig at en tilstrekkelig stor andel av det innenlandske bankmarkedet betjenes av banker hjemmehørende i Norge. I motsatt tilfelle kan konsekvensene av f.eks. en global finanskrisen bli svært mye mer alvorlige for Norge enn de ellers ville ha blitt.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan man kan øke markedsandelene til banker og finansinstitusjoner hjemmehørende i Norge, og komme tilbake til Stortinget med vurderingen i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2024.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet de Grønne stemte for dette forslaget i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2021.

Disse medlemmer viser til at det kan være et godt tiltak at utlånsforskriften stimulerer til økt bruk av fastrente, både for å skjerme husholdninger mot risikoen for renteoppgang og redusere den systemiske risikoen forbundet med det høye gjeldsnivået.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler for å endre sammensetningen av bankenes kreditt på sikt, slik at en mindre andel går til bolig og næringsseiendom og en større andel til annen næring, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette i Finansmarkedsmeldingen 2024.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som legger til rette for økt bruk av fastrente på boliglån.»

«Stortinget ber regjeringen skjerpe tilsynet med konkurransen i bankmarkedet med henblikk på at bankvirksomhet i større grad skal komme forbrukerne til gode.»

Disse medlemmer viser til meldingens omtale av at bankenes lønnsomhet i 2021 var tilbake på nivået før pandemien, og at den økte videre i 2022, men at meldingen ut over å konstatere dette ikke drøfter mulige årsaker til at lønnsomheten har økt til nye høyder den siste tiden. Disse medlemmer viser til at norske banker hvert år går med store milliardoverskudd, og at overskuddet før skatt for samtlige norske banker endte på 76,9 mrd. kroner i 2022. Dette var over 20 mrd. kroner mer enn i 2017, ifølge Finanstilsynets siste Resultatrapport for finansforetak. Rapporten slår også fast at

«gruppen av de store bankene har vist særlig stor bedring i lønnsomhet de siste to årene».

Disse medlemmer viser til at det høsten 2022 kom oppslag i media om at flere banker hadde økt prisene på sine boligutlån med mer enn økningen i Norges Banks styringsrente skulle tilsi, og at man i tillegg økte gebyrer på toppen av de store renteøkningene. Disse medlemmer viser til at bankenes aggressive renteøkninger den siste tiden har resultert i at SSB 4. mai 2023 kunne rapportere om at bankenes rentenetto i 1. kvartal var den høyeste som er målt i et første kvartal noen gang siden statistikken begynte i 2010. DNB økte sitt resultat før skatt i 1. kvartal med nesten 40 pst. fra 2022 til 2023, en økning på nesten 4 mrd. kroner.

Disse medlemmer mener det er urovekkende at norske banker synes å benytte dagens situasjon med kraftig prisvekst og økende styringsrente til å øke sin inntjening ytterligere, på bekostning av vanlige låntakere og småsparere. Disse medlemmer viser til at dette tyder på at bankene opererer i et marked med svak konkurranse, og at det trengs tiltak fra myndighetene for å begrense bankenes rentemarginer og urimelig store overskudd.

Disse medlemmer viser til at meldingen omtaler at Konkurransetilsynet i 2015 publiserte en rapport om konkurransen i markedet for boliglån i perioden 2007 til 2014, som også kom med forslag for å bedre konkurransesituasjonen, og mener det er på tide med en ny slik gjennomgang med mål om å bidra til rimeligere banktjenester for kundene og forbedret konkurransesituasjon i det norske bankmarkedet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede årsakene til de økte marginene i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med virkemidler for å begrense dem i Finansmarkedsmeldingen 2024.»

«Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler som kan bidra til rimeligere banktjenester for kundene, herunder å be Konkurransetilsynet legge fram en oppdatert gjennomgang av og forslag som kan forbedre konkurransesituasjonen i det norske bankmarkedet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til den finansielle uroen i kjølvannet av kollapsen av Silicon Valley Bank og synliggjøringen av renterisiko som et aktuelt problem for finansiell stabilitet. Selv om regjeringen understreker at norsk finansregulering gjennomgående behandler lik risiko likt, må vi være på vakt mot den systemiske risikoen denne renterisikoen medfører for norsk finansnæring, både direkte og gjennom sammenkobling med de globale finansmarkedene.

Disse medlemmer peker på at den norske økonomien i mange år har vært utsatt for høy, og økende, finansiell ustabilitet og risiko for gjeldskrise. Disse medlemmer viser til at Finansmarkedsmeldingen i år understreker at høy gjeld i husholdningene er den viktigste sårbarheten i det norske finanssystemet, i tillegg til bankenes høye eksponering mot næringseidom, samt bankenes krysseierskap av OMF (Obligasjoner med fortrinnsrett).

Disse medlemmer viser til at bankenes utlån i hovedsak går til eiendom. I Finansmarkedsmeldingen påpekes det at lån sikret i boligeiendom utgjør om lag 83 pst. av bankenes utlån til norske husholdninger. Disse medlemmer viser til at en hovedårsak til at kreditten allokteres slik, er at å gi lån med pant i fast eiendom er det som er bedriftsøkonomisk mest lønnsomt for de private bankene. Det er likevel langt fra samfunnsøkonomisk optimalt. Det bidrar til problemene med høy gjeld, høye boligpriser og finansiell ustabilitet – en slags «økonomisk forurensning». Disse medlemmer peker på at ny kreditt er ny kjøpekraft i økonomien, som i betydelig større grad bør kanaliseres i retning av nye, grønne næringsprosjekter. Disse medlemmer mener dette problemet må belyses og kartlegges, slik at vi kan få et kredittvesen som i størst mulig grad støtter opp under samfunnets økonomiske mål.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede i hvilken grad bankenes kredittgivning er samfunnsøkonomisk gunstig, og vurdere hvordan kredittregulering kan gjøre allokeringen av kreditt mer effektiv med sikte på å nå særlig målene i Parisavtalen og ellers støtte realøkonomien.»

Disse medlemmer viser til at bolig i løpet av de siste tiårene har gått fra å være et velferdsgode til å i større grad bli et spekulasjonsobjekt. Vi ser tydelig konsekvensene av å ha overlatt all styring av boligsektoren til markedet. Boligmarkedet øker de økonomiske forskjellene i samfunnet og har bidratt til en gjeldsgrad som er en trussel mot den finansielle stabiliteten og for økonomien til mange mennesker. Disse medlemmer viser til at gjeldsbetjeningsgraden nå er på omtrent samme nivå som under bankkrisen på 1980-tallet og finanskrisen i 2008, og at den har økt de siste kvartalene på grunn av renteøkninger. Gjelden til norske husholdninger har lenge vokst raskere enn inntekten.

Disse medlemmer viser til at selv om regjeringen beskriver problemene med økt husholdningsgjeld og galopperende boligpriser over lang tid, skorter det på tiltak for å bote på det. Disse medlemmer vil peke på at renteøkningene den siste tiden er risikable både for mange forgjeldede personer, for norsk økonomi og for

systemet, men at regjeringen ikke har noen alternative verktøy i kassen for å regulere dette. Disse medlemmer viser til at det er to måter for myndighetene å regulere kreditt på – gjennom pris, dvs. rentesetting, og gjennom mengde, dvs. gjennom utlånsforskrift eller andre former for kvantumsbegrensninger. Disse medlemmer peker på at regulering av mengden kreditt kan dempe behovet for å øke styringsrenten i en situasjon som nå, der vi har høyt aktivitetspress i økonomien.

Disse medlemmer viser til at blant annet IMF har anbefalt Norge å vurdere å stramme inn boliglansreguleringen. Disse medlemmer er enig i dette, men det må gjøres på en måte som skjermer førstegangskjøpere. I tillegg har IMF advart mot den høye risikoen i markedet for næringseiendom – denne kan også dempes gjennom kredittregulering. Disse medlemmer mener det er avgjørende at en innskjerping i utlånspraksisen ikke bare skjer ved renteøkninger, da dette rammer de mest sårbare låntakerne hardest, og i seg selv kan utgjøre en systemisk risiko. Også av denne grunn kan det være mer hensiktsmessig å regulere mengden enn prisen på boliglånene.

Disse medlemmer mener det trengs både kort-siktige og langsiktige grep for en bedre kredittregulering. På kort sikt må vi få regulert de utlånene til eiendom som er minst nødvendige og driver prisene opp. Bankenes totale utlån til eiendom må begrenses, uten at førstegangskjøpere får mindre tilgang til lån – gjennom differensierte egenkapitalkrav i boliglansforskriften, eller på annet vis dersom det er mer hensiktsmessig. På lengre sikt trengs det en gjennomgang av kredittreguleringen for å sørge for en bedre samfunnsøkonomisk allokering av kreditt, der mindre bør gå til spekulasjon, bolig og næringseiendom og mer f.eks. til produktive grønne næringer. Også her må førstegangskjøpernes interesser sikres.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig fore slå kredittregulering som sørger for at bankenes totale utlån til bolig begrenses, samtidig som førstegangskjøpernes andel av totale nye boliglån øker.»

Disse medlemmer viser til at bankenes resultat økte betydelig i 2022 som følge av høyere marginer på innskudd. Disse medlemmer viser til at for dårlig bankkonkurranse er en årsak til at innskuddsrentene ikke settes opp i takt med utlånsrentene, og mener det trengs flere tiltak både for å føre tilsyn med at bankvirksomheten er i tråd med forbrukernes beste, og for å styrke kundenes informasjon om konkurransebetingelsene.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stille krav til bankene om å rapportere gjennomsnittlige renter på boliglån og offentliggjøre data som danner grunnlag for beslutninger om pris og tildeling av lån.»

Disse medlemmer viser til at bankene under koronapandemien fikk en rekke gunstige vilkår som gjorde det mulig for dem å øke sine utlån: Den motsykliske kapitalbufferen ble satt ned, styringsrenten ble satt til null, og Stortinget opprettet en lånegarantiordning for lån til bedrifter der staten tar 90 pst. av tapene.

Disse medlemmer vil peke på at mange levedyktige bedrifter med store likviditetsproblemer, for eksempel i utelivsbransjen, ikke fikk lån gjennom lånegarantiordningen. Disse medlemmer er derfor bekymret for at ordningen ikke i tilstrekkelig grad virket etter hensikten, samtidig som bankene nøyte store økonomiske fordeler av krisepolitikken. Disse medlemmer mener at en større bruk av offentlige finansinstitusjoner kunne sørget for at flere levedyktige bedrifter fikk støtte, uten at man hadde trengt å subsidiere profittsøkende private banker. I en eventuell fremtidig krise av lignende art bør Norge ha en finansiell beredskap i de offentlige finansinstitusjonene til å yte kreditt, og også til å sørge for betydelig raskere utbetaling til dagpenge-mottakere og andre stønadsmottakere.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av krisetiltakene rettet mot bankene og kartlegge hvor mye av bankenes fortjeneste i 2020, 2021 og 2022 som kan tilskrives krisetiltakene.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge har beredskap i offentlige finansinstitusjoner til å umiddelbart yte kreditt til næringslivet i en akutt økonomisk krise.»

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at norsk finansnæring hvert år i praksis blir subsidiert med rundt 5 mrd. kroner fordi man med det gjeldende nivået på finansskatten bare krever inn om lag halvparten av den beregnede skattesubsidien som følger av næringas fritak fra merverdiavgift. Disse medlemmer viser til merknader i Innst. 3 S (2022–2023), der Rødt foreslo å utarbeide en opptrappingsplan for finansskatten på overskudd.

3. Velfungerende finansmarkeder

3.1 Sammendrag

Velfungerende finansmarkeder er avgjørende for økonomiens vekst- og omstillingsevne og for folks hver-

dag. Kapitalmarkedene skal bidra til at lønnsomme prosjekter har tilgang til kapital hvor prisene gjenspeiler risikoen, at risiko fordeles på en hensiktsmessig måte, og at husholdninger får tilgang til lån og investeringsmuligheter. Hensynet til finansiell stabilitet går hånd i hånd med et godt og stabilt tilbud av tjenester til kundene, enten de er personkunder eller bedrifter. Krav som gjør finanssektoren tryggere og mer stabil, kan både øke foretakenes verdier, gjøre dem mer konkurransedyktige og gi tillit til at finansforetakene vil oppfylle sine forpliktelser også i perioder med uro i finansmarkedene.

KAPITALTILGANG

Samlet sett fungerer det norske finansmarkedet godt, og de fleste får dekket sine kapitalbehov i markedet gjennom et diversifisert finansieringstilbud. Offentlige virkemidler bidrar til å utfylle det private finansieringstilbudet. Det norske verdipapirmarkedet fungerer godt, og norske banker er solide og likvide.

Bankene er en dominerende kilde til kreditt både for husholdninger og næringslivet i Norge. Store foretak kombinerer gjerne banklån med utstedelse av obligasjoner. Ikke-finansielle foretak hadde i 2022 den høyeste registrerte gjeldsveksten siden 2009. Et viktig formål med regelverket er å bidra til robuste banker som har evne til å tilby kapital også i dårlige tider. For husholdningene er et velfungerende bankmarked avgjørende for å kunne finansiere bl.a. bolig. Lån sikret i boligeiendom utgjør om lag 83 pst. av bankenes utlån til norske husholdninger. For kredittverdige kunder er det i hele landet god tilgang på et bredt spekter av låneprodukter, fra boliglån sikret med pant i eiendom til kortere forbrukslån uten sikkerhet.

Det var lavere aktivitet i det norske verdipapirmarkedet i 2022 enn i 2021, som var et rekordår. Oslo Børs og Euronext Securities spiller en viktig rolle i det norske finansielle systemet ved å bidra til god og effektiv kapitaltilgang for næringslivet. For at det norske verdipapirmarkedet skal fortsette å være en effektiv finansieringskilde for næringslivet og attraktivt for investorer, er det viktig at aktørene har tiltro til at markedet er velregulert og gjennomskiktig, at relevant informasjon er allment tilgjengelig, og at overtredelser av regelverket blir forebygget, avdekket og fulgt opp. Et godt og oppdatert regelverk er det viktigste bidraget til dette, samtidig som Finanstilsynet har en viktig rolle gjennom tilsyn med verdipapirforetak og handelsplasser.

RAMMER FOR FORBRUKSLÅN

Tilgang til forbrukslån og annen usikret gjeld gir økonomisk fleksibilitet, men kan også skape problemer for dem som tar opp lån de ikke klarer å betjene. Forbruksgjelden er ujevnt fordelt og misligholdes i større grad enn annen gjeld. Antall inkassosaker knyttet til for-

bruksgjeld falt i 2022 sammenlignet med 2021. Det er fra 2017 blitt gjennomført flere tiltak som skal bidra til at markedet for forbruksgjeld fungerer bedre, og tiltakene vurderes å ha hatt god effekt.

Tilbudet av usikrede låneprodukter er stadig i utvikling, og dette krever fortsatt årvåkenhet og videreutvikling av regelverket. Regjeringen følger derfor nøye med på markedet for forbrukslån, bl.a. for å kunne vurdere behovet for ytterligere tiltak. Rente- og kostnadstak finnes i en del EU-land og kan ha en viktig funksjon i markeder der tilbud om lån med kort løpetid og høye kostnader er utbredt. Det synes ikke å være et særlig omfang av denne typen lån i Norge, men regjeringen vil vurdere behovet for rentetak i Norge når det reviderte forbrukerkredittdirektivet er vedtatt i EU.

KONKURRANSE

God konkurranse mellom tilbyderne av finansielle tjenester bidrar til mer kostnadseffektiv drift, lavere priser, bedre løsninger og bedre bruk av arbeidskraft og kapital. Det norske finansmarkedet er en del av det indre markedet i Europa, og aktører fra hele EØS kan fritt tilby tjenester i det norske markedet. Utenlandske tjenestetilbydere konkurrerer med norske aktører i de fleste deler av det norske finansmarkedet, spesielt innen bank og forsikring.

Norske kunder er tjent med en mangfoldig tilbuds-side bestående av aktører med ulike produkter, forretningsmodeller og strategier. En forutsetning for konkurranse i bank- og forsikringsmarkedet er at kundene kan bytte mellom ulike tjenestetilbydere. Regjeringen er opptatt av at det skal være enkelt å bytte bank. Det krever at bankene har gode løsninger, og at regulering og andre rammebetingelser tilpasses utviklingen i markedene. Det har blitt enklere å bytte bank i Norge de seneste årene. For å orientere seg i markedene for bl.a. bank og forsikring har forbrukere mulighet til å benytte seg av Finansportalen for å sammenligne tilbud av finansielle tjenester.

FINANSIELL INKLUDERING

Norge er blant de mest digitaliserte landene i Europa, og den norske finansnæringen har vært tidlig ute med å bruke digitale løsninger. Digitalisering av finansielle tjenester og infrastruktur bidrar til effektivisering og et bredere tjenestetilbud, som kommer både næringen og kundene til gode. Samtidig er det noen kunder som av ulike årsaker faller utenfor og ikke kan eller vil benytte seg av digitale løsninger. Det kan skyldes mangel på teknologisk kompetanse eller at de av ulike grunner ikke kan identifisere seg elektronisk.

Tilgang til finansielle produkter og tjenester er en forutsetning for å kunne delta økonomisk og sosialt i samfunnet. De fleste betalinger i Norge i dag skjer med

elektroniske betalingskort, mobilbetaling og nettbank. De som mangler teknologisk kompetanse, kan derfor stå i fare for å falle utenfor, ved at de ikke lenger selv klarer å utføre grunnleggende oppgaver som å betale regninger mv.

Det er viktig at finansnæringen er bevisst sitt ansvar når det gjelder finansiell inkludering. Dersom bankene hver for seg eller i fellesskap får på plass gode løsninger for tilgang på finansielle tjenester, blir det mindre aktuelt å vurdere behovet for ny regulering. Regjeringen jobber med flere tiltak som skal bidra til inkludering og teknologisk kompetanse i befolkningen, herunder trygge og enkle betalinger for alle.

DET PRIVATE PENSJONSMARKEDET

Arbeidsgivere i privat sektor må ha en pensjonsordning for sine ansatte. Etter år 2000 har de tradisjonelle ytelsesordningene blitt faset ut, og innskuddsordninger er nå den dominerende formen for tjenestepensjonsordning i privat sektor. Samtidig er det fortsatt en betydelig kapital i fripoliser fra ytelsesordningene. Regelverket for ordningene er fortsatt i endring, blant annet er det nå krav om pensjonsopptjening fra første krone og dag, og egen pensjonskonto er innført i innskuddsordninger. De overordnede målene for regelverksarbeidet er trygghet for opptjente pensjoner, en effektiv og rasjonell forvaltning av pensjonskapital, god oversikt og mulighet til innflytelse over egen pensjon og velfungerende konkurranse i pensjonsmarkedet.

Finansdepartementet la 31. mars 2023 frem Prop. 83 L (2022–2023) med forslag til endringer i reglene for bufferfond for private tjenestepensjonsordninger. Målet med forslaget er å legge bedre til rette for konkurransen i dette delmarkedet og for økt forventet avkastning på bl.a. fripoliser.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen ser samtidig med bekymring på en tendens Norges Bank rapporterer om, hvor de med lav inntekt og de som ikke eier bolig, holder en større andel av forbruksgjelden. Mislighold og tap på forbrukslån er betydelig høyere enn på andre lån for privatpersoner, og den samlede misligholdsandelen for forbrukslån i Norge ligger på rundt 7,5 pst. Det er et mål at det arbeides for å senke denne andelen.

Komiteen peker på at i en situasjon med høy prisstigning og stigende levekostnader kan en del husholdninger ha bruk for forbrukslån i en begrenset periode til tross for kostnaden. Å innføre et rentetak i en slik krevende periode vil kunne ha uforutsette negative konsekvenser og hindre nødvendig økonomisk fleksibilitet. I en slik situasjon blir det samtidig desto viktigere å bistå privatpersoner med alvorlige gjeldsproblemer.

Komiteen viser til behandlingen av Prop. 83 L (2022–2023) Endringer i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven mv. (bufferfond for private garanterte pensjonsprodukter).

Komiteen tar for øvrig omtalen til orientering.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, stiller seg positive til regjeringens omtale av forbrukslån og støtter regjeringens arbeid med å fremme effektive og hjelpende tiltak for gjeldstyngede husholdninger. Etter innføringen av gjeldsregister og utlånsforskrift i 2019 har forbruksgjelden i Norge falt betydelig. Denne trenden flatet ut i 2022.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener samtidig at det trengs strengere regulering av forbrukslån og den risikoen slike lån medfører for folks privatøkonomi, samt systemrisikoen med det høye misligholdet. Markedsføring av forbrukslån utnytter folk i en sårbar situasjon. Dette flertallet viser i den anledning til det kommende reviderte forbrukerkredittdirektivet i EU og mener regjeringen bør hurtigutrede et forbud mot reklame for slike lån når nytt EU-direktiv er vedtatt.

Et tredje flertall, komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser også til at lån med kort løpetid og høye kostnader er lite utbredt i Norge sammenlignet med i mange EU-land. Dette flertallet mener derfor det er klokt at man vurderer behovet for et rentetak i Norge når det reviderte forbrukerkredittdirektivet er vedtatt i EU.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener generelle tiltak som innføring av rentetak og forbud mot markedsføring av forbrukslån ikke er treffsikre virkemidler. Eksempelvis er det flere utfordringer knyttet til å sette rentetak. Settes taket for høyt, kan det føre til at flere som i dag opererer med lavere renter, legger seg opp mot taket. Settes taket for lavt, kan det bli vanskeligere å få forbrukslån for dem som trenger det, da risikoen forbundet med å tilby produktet blir for høy.

Disse medlemmer mener at dersom man mener et rentetak er et godt virkemiddel for å hindre at sårbare grupper tar på seg mer gjeld enn de klarer å betjene, argumenterer man mot å innføre rentetak i en tid der høy prisstigning og stigende levekostnader gjør at flere blir sårbare. Dersom forbrukslån uten rentetak anses som å gi nødvendig økonomisk fleksibilitet i en krevende periode, bør det også være et legitimt tilbud når tidene er lysere. Ettersom kreditt, også usikret kreditt, er et gode for forbrukere som kan håndtere det, antar d i s-

se medlemmer det ikke er ønskelig å fjerne produktet fra markedet. Regjeringen viser til at forbrukerkredittdirektivet er under revisjon i EU, og disse medlemmer mener i likhet med regjeringen at det vil være klokt å avvente dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at de siste årene er blitt gjort en rekke grep for å bremse og stoppe den store veksten i forbrukslån og usikret kreditt. En har skjermet forbrukeren ved å forby den mest aggressive markedsføringen og gitt forbrukeren bedre oversikt ved at all utestående gjeld skal vises på fakturaen, hvem bankene kan låne ut til, har blitt strammet inn, og bankene må bære mer av risikoen for utlånene sine. Tiltakene følges opp med strengere sanksjoner når det avdekkes brudd.

Disse medlemmer viser til at innføringen av utlånsforskriften og gjeldsregistrene under regjeringen Solberg gjorde det enklere for bankene å gjøre en god kredittvurdering og vanskeligere å gi forbrukslån til folk som ikke kan betjene dem. Selv om gjeldsgraden og andelen misligholdte lån fortsatt er høy, ser det ut til at innstrammingsene har virket. Finanstilsynets rapport «Utviklingen i forbruksgjeld» av 24. april 2023 viser at i forbindelse med inkassosaker knyttet til forbruksgjeld er en stor andel av lånene tatt opp for mer enn tre år siden. Det er derfor grunn til å anta at færre forbrukere nå får lån som de ikke greier å håndtere. Som følge av representantforslag fra representanter fra Høyre om å ta sosialt ansvar og hjelpe folk med gjeldsproblemer gjennom en styrking og utvidelse av Gjeldsregisteret, Representantforslag 203 S (2021–2022), vedtok Stortinget enstemmig å be regjeringen utvide Gjeldsregisteret slik at det inneholder alle typer gjeld, både med og uten sikkerhet. Regjeringen må samtidig gjøre grundige utredninger som sikrer personvernet, og vurdere om enkelte typer gjeld av den grunn ikke skal innlemmes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne stiller seg positive til regjeringens omtale i meldingen av forbrukslån og usikret gjeld og viser til at regjeringen har satt i gang arbeidet med flere tiltak på området. Disse medlemmer mener likevel at det trengs strengere regulering av forbrukslån og den risikoen disse medfører for folks privatøkonomi, samt systemrisikoen med det høye misligholdet. Disse medlemmer er positive til at regjeringen vil vurdere behovet for et rentetak når forbrukerkredittdirektivet er vedtatt i EU, men mener det ikke er nødvendig å vente til dette.

Disse medlemmer ønsker å begrense spekulative kapitalstrømmer både mellom og innad i land og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid om skattlegging av valutatransaksjoner og finansielle transaksjoner med verdipapirer.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet de Grønne stemte for dette forslaget i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2021.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne forslag om innføring av rentetak og en rekke andre tiltak for mer rettferdig inkasso og gjeld i Dokument 8:215 S (2022–2023).

4. Digital sårbarhet og operasjonell risiko

4.1 Sammendrag

Digitaliseringen av det finansielle systemet gir store fordeler både for finansforetakene, kundene og samfunnet ellers, men innebærer også nye risikoer og sårbarheter. For regjeringen er det viktig å legge til rette for digitalisering og innovasjon, samtidig som sikkerhet, forbrukervern og hensynet til finansiell stabilitet og kriminalitetsforebygging ivaretas.

DIGITAL SÅRBARHET

Høy innovasjonstakt, nye aktører og tjenester og stor grad av utkontraktering kan bidra til digitale sårbarheter som finansforetakene og myndighetene må være oppmerksomme på. I tillegg er trusselbildet for finansiell sektor i stadig endring, bl.a. som følge av krigen i Ukraina og en mer uforutsigbar sikkerhetspolitisk situasjon. Den norske finansielle infrastrukturen vurderes jevnt over som robust, og det var i 2022 ingen sikkerhetshendelser som påvirket den finansielle stabiliteten. Samtidig øker digitalisering og teknologisk utvikling også handlingsrommet til kriminelle aktører, og finanssektoren legger store ressurser i å beskytte seg selv og sine kunder mot svindelforsøk. Finanssektoren er underlagt et omfattende regelverk for håndtering av digitale sårbarheter, og det er et godt samarbeid om IKT-sikkerhet og finansiell infrastruktur. Det foregår arbeid, både i foretakene, sektormyndighetene og andre myndigheter samt internasjonalt, som bidrar til sikkerhet og beredskap i den finansielle infrastrukturen.

UTREDNINGER AV ENDRINGER I BETALINGSSYSTEMET

Betalingslandskapet er i endring og preges bl.a. av internasjonalisering, nye aktører og nye betalingsmåter og -instrumenter. Utviklingen medfører behov for å vurdere om det bør gjennomføres endringer i betalingssystemet

for å sikre at det fungerer godt også i fremtiden. Norges Bank utreder bl.a. digitale sentralbankpenger og forbedringer av infrastrukturen for realtidsbetalinger gjennom en tilknytning til Eurosystemets infrastruktur for slike betalinger, TIPS. Regjeringen vil oppnevne et utvalg som skal utrede trygge og enkle betalinger for alle.

MARKEDER FOR KRYPTOAKTIVA

Markedet for kryptoaktiva og andre virtuelle eidelser har vokst kraftig over tid. Prisene har de siste årene vært preget av høy volatilitet. Kryptovaluta og desentralisert finans kan potensielt bidra til en mer effektiv finansiell sektor, men er også forbundet med risiko, bl.a. for forbrukere og investorer og for hvitvasking, terrorfinansiering og sanksjonsomgåelse. Kryptoaktiva har til nå falt utenfor det meste av finansmarkedsreguleringen, men regelverksinitiativer i EU vil kunne rette opp i dette.

ANTIHVITVASKING OG -TERRORFINANSIERING

Finansforetakene har en viktig rolle i å avdekke og stanse hvitvasking av midler som stammer fra kriminalitet. Manglende tiltak mot hvitvasking kan påvirke risikoen for ulike typer bedragerier og svindel. Gjennom innsatsen mot hvitvasking og terrorfinansiering reduseres insentivene og mulighetene for kriminelle til å misbruke legitime aktører til illegitime formål. Norske myndigheter jobber bredt for å forebygge, avdekke og bekjempe hvitvasking, terrorfinansiering og tilknyttet kriminalitet.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at den norske finansielle infrastrukturen vurderes som jevnt over robust, og at det i 2022 ikke var noen sikkerhetshendelser som påvirket den finansielle stabiliteten. Komiteen viser videre til at den økende digitaliseringen og den teknologiske utviklingen også gir kriminelle aktører større handlingsrom. Komiteen viser til Finanstilsynets årlig risiko- og sårbarhetsanalyse, der de konkluderer med at tap ved svindel med betalingstjenester økte i 2022, men at tapene målt som andel av samlet transaksjonsbeløp var relativt konstant. Komiteen viser til at finanssektoren legger store ressurser i å beskytte seg selv og sine kunder mot svindelforsøk, og vil påpeke at dette er et svært viktig arbeid.

Komiteen viser videre til at det digitale trusselbildet er i stadig endring. I Finanstilsynets risiko- og sårbarhetsanalyse oppgis det at man gjennom tilsynsvirkosomheten identifiserte svakheter og sårbarheter knyttet til foretakenes IKT-virksomhet. Komiteen registrerer at høy innovasjonstakt, nye aktører og tjenester og stor grad av utkontraktering kan bidra til digitale sårbarheter som finansforetakene og myndighetene må være

oppmerksomme på. Komiteen vil påpeke at tiltak for å motvirke digital sårbarhet, herunder tilstrekkelig kompetanse i finansnæringen, er viktig for å bidra til tilstrekkelig sikkerhet og beredskap i den finansielle infrastrukturen.

Komiteen tar for øvrig omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det har vært en stor økning av bedrageri og svindel rettet mot norske bankkunder. Det er et problem at de som står bak denne svindelen, i altfor liten grad etterforskes og straffes, blant annet fordi anmeldelsene skjer på lokale politikontor uten ressurser og kompetanse til å følge opp denne typen saker. Økokrim har fått midler til å etablere en egen sentral bedragerienhet som skal etterforske og straffefølge slike saker, men en strid om lokalisering gjør at enheten fremdeles ikke er startet opp. Disse medlemmer mener at når det gjelder geografisk plassering, bør hensynet til ofrene for økonomisk bedrageri tale for at bedragerienheten må etableres så raskt som mulig med nok ressurser og kompetanse til å være operativ fra første dag der det allerede er sterke kompetansemiljøer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt viser til at kriminalitet i form av ID-tyverier med etterfølgende misbruk av personopplysningene er et stadig økende samfunnsproblem. En typisk fremgangsmåte ved denne typen kriminalitet er at de(n) kriminelle bruker de identifikasjonsopplysninger man har tilegnet seg for å etablere kreditt på identiteten til offeret for ID-tyveriet. Dagens ordning med kredittvurdering av en person er innrettet slik at den som blir kredittvurdert, mottar skriftlig varsel i etterkant av at kredittvurderingen er gjennomført. Det er med gjeldende ordning mulig å reservere seg mot kredittvurdering ved kredittspærre, men det er da en absolutt spærre for alle kredittvurderinger av den som har reservert seg.

Disse medlemmer viser til at opprettelse av en slik kredittspærre i dag må gjøres ved at den som ønsker å reservere seg mot kredittvurdering, kontakter alle selskapene som utfører kredittsjekk i Norge, for å legge inn sperren hos hvert enkelt selskap. Det er ingen adgang til å få en generell kredittspærre, som ved eksempelvis reservasjon mot telefonsalg, hvor reservasjonen kan gjøres ved én enkelt henvendelse til Brønnøysundregistrene. Disse medlemmer mener det er nødvendig å etablere en innretning hvor den som skal kredittvurderes, mottar varsel når anmodningen om kredittsjekk sendes, og at vedkommende deretter må godkjenne forespørselen før kredittsjekken kan gjennomføres. Det foreslås videre at Brønnøysundregistrene gis det sentrale ansvaret for kredittvurderingene, herunder også for reservasjon mot slike vurderinger og formidling av godkjenning av anmodet kredittvurdering, dette etter

mønster av dagens innretning for telefonsalg og adressert reklame. Det pekes særlig på kundegodkjenning ved bruk av Bank-ID som en mulig teknisk innretning for godkjenning av en anmodet kredittvurdering.

Disse medlemmer mener en slik løsning vil redusere risikoen for misbruk av identitet, men samtidig åpne for at legitime kredittsjekker kan gjennomføres. Denne innretningen vil gi økt sikkerhet og samtidig ivareta fleksibiliteten for den enkelte ved kredittvurderinger. Dette er et alternativ som den enkelte borger kan velge å benytte seg av. De som vil ha åpen adgang til kredittsjekk som i dag, må også kunne få velge det.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre et system med individuell godkjenning av kredittvurderinger, hvor det sentrale ansvaret for ordningen er organisert under Brønnøysundregistrene.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at både Finanstilsynet og Økokrim gjennomgående har langt mindre ressurser og ansatte enn finansinstitusjonene de skal både ettergå og samarbeide med for å bekjempe hvitvasking og annen økonomisk kriminalitet. Det er gode grunner til å regne med at det nettopp er tradisjonelle og etablerte finansinstitusjoner som blir brukt til hvitvasking, skatteunndragelse og korrupsjon. Likevel er etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket i en bank som DNB altfor dårlig.

Disse medlemmer vil også peke på at blant annet DNB er nevnt i flere av de store lekkasjene om skatt og finans som har kommet de siste årene, eksempelvis ved at DNB har hatt kunder anklaget for blant annet våpensmugling og korrupsjon. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å øke bevilgningene til både Økokrim og Finanstilsynet.

Disse medlemmer vil også peke på avsløringer i media i senere år samt rapporten fra Transparency International Norge, «Hvem eier Oslo? Hvitvaskingsrisiko i eiendomsmarkedet», som konkluderte med at det er vesentlig risiko for at eiendomsmarkedet i Oslo brukes til hvitvasking og til å skjule penger. Skjult eierskap, hemmelighold, kompliserte selskapsstrukturer og indirekte transaksjoner via stråmenn er med på å gjøre hvitvasking i eiendomsmarkedet mulig. I tillegg gjør store transaksjonsvolumer det krevende å følge med på pengestrømmer og å oppdage mistenkelige eller ulovlige transaksjoner.

Disse medlemmer viser videre til fjorårets avsløringer basert på arbeidet til forskningsstiftelsen Center for Advanced Defence Studies, som blant annet viste at 374 villaer og leiligheter i Dubai, med en samlet verdi

på 1,1 mrd. kroner, er registrert på 259 personer med norsk tilknytning. 20 pst. av disse eiendommene er knyttet til personer som er dømt eller etterlyst. Som førstadvokat i Økokrim, Petter Nordeng, uttalte til E24, gir dette «grunn til mistanke om at utbytte fra straffbare handlinger i Norge er benyttet til å kjøpe eiendom i Dubai».

Disse medlemmer mener det er synd årets finansmarkedsmelding ikke går videre inn på disse problemstillingene. Disse medlemmer mener økt åpenhet er avgjørende for å bekjempe økonomisk kriminalitet og hvitvasking, og vil videre understreke at sanksjonene mot russiske oligarkar ville vært betydelig mer treffsikre både for Norge og andre land dersom man hadde nasjonale og internasjonale eierskapsregistre. Disse medlemmer mener Norge må ta initiativ til et internasjonalt eierskapsregister.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å sette i gang arbeidet med et internasjonalt eierskapsregister.»

Disse medlemmer viser til at betalingstjenestedirektivet, PSD2, har gitt tilbydere av betalingstjenester anledning til å samle kontoinformasjon fra kundene. Disse medlemmer viser til at selv om dette kan være praktisk for kundene, og at det er regulert slik at tredjepart ikke skal få betalingsinformasjon, er det åpenbare personvernproblemstillinger knyttet til dette, som Datatilsynet også har uttrykt bekymring for. Det er stor kommersiell interesse i informasjon om kjøpsøyeblikket, data som kobler sammen lokasjon og betalingsinformasjon, som kan bidra til målrettet markedsføring mot konsumentene. Disse medlemmer er opptatt av å verne forbrukeren og personvernet mot disse interessene.

Disse medlemmer vil for øvrig etterlyse en mer aktiv holdning fra norske myndigheter til reguleringen av kryptoaktiva.

5. Grønn omstilling og bærekraftsrisiko

5.1 Sammendrag

Finansnæringen har en viktig rolle i omstillingen til en lavutslippøkonomi gjennom å kanalisere kapital til bærekraftige prosjekter og løsninger. Klassifiseringssystemet for bærekraftig økonomisk aktivitet (taksonomien) er et sentralt tiltak for å legge til rette for at finansmarkedene kanalisere kapital til lønnsomme bærekraftige aktiviteter og prosjekter. Taksonomiregelverket begynte å gjelde i Norge 1. januar 2023. Regjeringen støtter målet om å gjøre det lettere å identifisere bære-

kraftige investeringer og arbeider for å ivareta norske interesser i EUs arbeid med å videreutvikle taksonomien, slik at systemet kan være et nyttig verktøy for norske virksomheter.

Markedet for finansielle instrumenter som skal finansiere bærekraftige prosjekter, har vokst betydelig de siste årene både i Norge og internasjonalt. I EU ble det i 2023 oppnådd politisk enighet om en forordning om en europeisk standard for grønne obligasjoner. Det er frivillig for utstedere å følge den nye standarden, men det er en rekke vilkår som må oppfylles for at en obligasjon skal kunne markedsføres som en europeisk grønn obligasjon. Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet om å vurdere hvordan forordningen kan gjennomføres i norsk rett.

Tilgang til relevant informasjon er viktig for at aktørene i finansmarkedene skal kunne vurdere og prise avkastningsutsikter og risiko riktig. Regjeringen forventer at norske foretak inkluderer informasjon i sin periodiske rapportering om hvordan de påvirkes av og håndterer klima- og miljørisiko, og hvordan deres aktiviteter påvirker klima og miljø. I EU ble det i 2022 vedtatt et nytt direktiv om selskapers bærekraftsrapportering («Corporate Sustainability Reporting Directive», CSRD). Verdipapirlovutvalget skal levere en utredning om norsk gjennomføring innen 15. mai 2023.

Klimaendringene og økt bevissthet rundt disse har ført til klimapolitiske tiltak for omstilling til en lavutslippøkonomi og reduksjon av klimagassutslipp. Både i Norge og internasjonalt vurderer sentralbanker, tilsynsmyndigheter og regulerende myndigheter hvordan klimarisiko og annen bærekraftsrisiko kan påvirke finansmarkedene og finansiell stabilitet, og hva som bør gjøres for å sikre at risikoen håndteres. I internasjonale fag- og politikkmiljøer er det også økende oppmerksomhet om risikoen tap av natur og biologisk mangfold kan utgjøre for aktører i finansmarkedene. Det er en del av Naturrisikoutvalgets mandat å vurdere hvordan berørte aktører i Norge, herunder finansinstitusjoner, analyserer og håndterer naturrisiko i dag, og vurdere og anbefale metoder som kan sette aktørene i stand til å kunne analysere og håndtere naturrisiko på best mulig måte.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre understreker at finanssektoren spiller en nøkkelrolle i omstillingen til et nullutslippssamfunn gjennom å kanalisere privat kapital til bærekraftige prosjekter og løsninger. Men forutsetningen for en velfungerende markedsøkonomi er at informasjon er korrekt og tilgjengelig, at inn-satsfaktorer og ressurser er riktig priset, og at man opererer etter felles standarder. Politiske klimaregule-

ringer må selvsagt være resultatorienterte og effektive og faktisk fremme bærekraftig omstilling og utvikling. Dette er også grunnleggende for å redusere finansiell risiko knyttet til klimaendringer. Samarbeidet med EU er helt sentralt for å realisere målene i Parisavtalen samt sikre like konkurransevilkår og muligheter for finanssektoren. Implementeringen av bærekraftsdirektivet (CSRD) ønskes velkommen, men forutsetter at norske myndigheter harmoniserer standarder, definisjoner og regelverk, slik at ikke særnorske definisjoner gjør at norske bedrifter taper konkurransevne gjennom at de ikke får muligheten til å klassifisere sine aktiviteter som bærekraftige i henhold til EUs taksonomi.

Disse medlemmer understreker også viktigheten av at norske myndigheter ikke bare bør gi god veiledning om hvordan foretak skal rapportere, men også bidrar til nødvendige avklaringer av uklarheter knyttet til implementering av EUs taksonomi for bærekraftige aktiviteter, særlig der det er manglende sammenfall mellom regelverk taksonomien viser til, og norsk regelverk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet anerkjenner at usikkerheten knyttet til klimaendringer og hvordan selskaper og den globale økonomien vil berøres, gir opphav til finansiell risiko som finansnæringen som aktør må forutsettes å håndtere. Disse medlemmer er likevel bekymret for en utvikling med nye regelverk og rapporteringskrav fra EU med klimabegrunnelse, som medfører mer byråkrati. Dette blir i særlig grad en byrde for små og mellomstore næringsaktører. Disse medlemmer støtter ikke en utvikling der politikere og byråkrater skal skape nye markeder ved hjelp av reguleringer og særavgifter. Disse medlemmer vil jobbe imot videre byråkratisering og mener målsettingen skal være færre pålagte rapporteringskrav for bedriftene og ikke flere. På denne bakgrunn støtter disse medlemmer ikke regjeringens forventninger om at norske foretak skal rapportere på klima- og miljøinformasjon ut over det aktørene selv finner hensiktsmessig i markedet og overfor sine kunder, leverandører og andre. Det er allerede for mange lov- og rapporteringskrav pålagt bedriftene, og også særnorske krav som svekker norske bedrifters konkurransekraft, må unngås.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at prising av utslipp, kombinert med omfordelende tiltak, er et hovedvirkemiddel i klimapolitikken, men at markedet ikke er i stand til å løse opp i «eksternaliteter» alene ved hjelp av prising. Når vi fremover skal leve av klimavennlige varer og tjenester, må også finanssektoren legges om, slik at kapitalen finner veien dit samfunnet trenger den. Det betyr at

de delene av finanssektoren som motvirker grønn omstilling og innebærer overdreven spekulasjonsvirksomhet, må begrenses så mye som mulig.

Disse medlemmer understreker at klimarisiko er en trussel mot finansiell stabilitet, og at Norge står overfor betydelig klimarisiko. Det er et spørsmål om norsk økonomi, som er så tett knyttet til petroleumindustrien, tåler at verden lykkes med å nå klimamålene.

Disse medlemmer stiller seg positivt avventende til at meldingen slår fast at arbeidet med scenarioanalyser og stresstester med tanke på klimarisiko er i en startfase, men vil understreke at stresstestene også må ta høyde for naturrisiko. Disse medlemmer imøteser rapporten fra Naturrisikoutvalget.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen rapportere på klimarisiko og naturrisiko i norsk økonomi i hvert statsbudsjett.»

«Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å jevnlig kjøre stresstester av naturrisiko i tillegg til klimarisiko i norske finansinstitusjoner.»

Disse medlemmer viser til at for å nå klimamålene og omstille økonomien trengs det store investeringer i fornybar energi, infrastruktur og nye næringer. Pengene finnes, men de investeres fortsatt i for stor grad i aktiviteter og infrastruktur som øker utslippene og forlenger omstillingen, i stedet for i klimaløsninger. Disse medlemmer viser til at finansnæringens rolle i det grønne skiftet er å bidra til omstilling i andre næringer og reduksjon av klimagassutslipp. Finansnæringen må bidra til å flytte pengene over til klimavennlige prosjekter som omstiller og kutter utslipp i tråd med Parisavtalen. Da må strategiene og praksis for utlån, investeringer og forsikringer vekte klima og omstilling høyt.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan rammevilkårene for og reguleringen av finansbransjen kan endres slik at de fremmer omstilling og klimakutt, og slik at klima og klimarisiko vektlegges mer i kredittprosessen.»

Disse medlemmer viser til at det generelt er god tilgang på kapital, men pengene investeres ikke i dag i omstilling og klimakutt. Problemet er todelt: For det første investeres det for mye i blant annet eiendomsmarkedet, investeringer som i seg selv ikke bidrar til nødvendig omstilling og nye næringer. For det andre investeres det i prosjekter som øker klimagassutslippene og låser kapital og utslipp. Prosjekter og virksomheter som kutter klimagassutslipp og omstiller, vurderes ofte som umodne og med høyere risiko enn andre. Da

kan det være vanskelig å sikre dem långivere og egenkapital.

Disse medlemmer viser til at Kommunalbanken er en statlig bank og blant Norges største finansforetak som yter lån til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale selskaper og andre selskaper som utfører kommunale oppgaver. Banken skal kunne finansiere store velferdsinvesteringer uavhengig av økonomiske sykluser. Disse medlemmer viser til at Kommunalbanken i flere år har prioritert grønne prosjekter i kommunene og blant annet gir redusert rente på grønne lån. Disse medlemmer mener dette arbeidet bør forsterkes, slik at Kommunalbanken blir et sentralt virkemiddel for klimaomstilling og grønn infrastruktur i kommuner og fylker. Disse medlemmer viser til at staten gjennom eierstyring kan gi banken et tydelig formål om å bidra til den grønne omstillingen. Banken kan fortsette å bruke virkemidler som grønne lån og grønne obligasjoner og jobbe med rapporteringen på disse, og dette bør oppskaleres ytterligere. Kommunalbanken kan også være sentral i å få klimascenariotenkningen inn i alle offentlige investeringer. Kommuner og fylker bør ved bygging av ny infrastruktur, nye bygg osv. planlegge for noen av de mest alvorlige scenarioene til FNs klimapanel.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil videre påpeke at selv om EU på enkelte områder har kommet lenger enn Norge i klimapolitikken, betyr ikke det at det er tilstrekkelig å lene seg tilbake og vente på at regelverk fra EU skal komme og løse klimakrisen for oss. Vi må føre en radikal og rettferdig klimapolitikk på egne premisser.

Disse medlemmer viser til at Norge ikke har en statlig investeringsbank, mens det finnes mer enn 90 av dem i verden, hvorav EUs investeringsbank EIB er den største offentlige banken i verden. Disse medlemmer viser til at mange klimaprojekter sliter med å tiltrekke seg tilstrekkelig kapital fordi lønnsomheten ligger en stund frem i tid. En statlig investeringsbank vil fylle et institusjonelt tomrom i Norge. Disse medlemmer viser til at en slik bank kan bidra til at man lettere kan finansiere tiltak som bidrar til grønn omstilling, gjennom å utstede grønne obligasjoner og låne ut med langsiktig risiko under langsiktige lønnsomhetskrav. Den vil kunne bidra med lån og potensielt egenkapital til fornybare prosjekter, bedrifter i fastlandsindustrien, oppstartsselskaper og gründere, som hver og en er essensiell for å lykkes i det grønne skiftet. Disse medlemmer viser til at banken som utsteder av grønne obligasjoner kan stimulere dette underutviklede markedet i Norge og bidra til at pengemarkedet får flere verdipapirer som vil være nyttige i håndteringen av klimarisiko i pengepolitikken i årene som kommer.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en statlig grønn investeringsbank.»

6. Virksomheten til Norges Bank i 2022

6.1 Sammendrag

Norges Bank skal fremme økonomisk stabilitet og forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Det viktigste virkemiddelet i utøvelsen av pengepolitikken er styringsrenten. Gjennom 2022 har den økonomiske utviklingen i Norge vært preget av uvanlig høy prisvekst, press i arbeidsmarkedet og høy lønnsvekst. Både i Norge og internasjonalt er styringsrentene blitt hevet i større og hyppigere steg enn vanlig. Størstedelen av renteoppgangen gjennom 2022 både i Norge og andre land var en normalisering av renten etter de svært lave nivåene under pandemien. Norges Bank økte styringsrenten seks ganger, fra 0,50 pst. i januar 2022 til 2,75 pst. i desember 2022. Kapitlet inneholder departementets vurdering av Norges Banks utøvelse av pengepolitikken i 2022.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener formålet for pengepolitikken er utdattet og må oppdateres, og viser til egne merknader og forslag i Dokument 8:209 S (2022–2023).

Disse medlemmer vil peke på at regjeringens redegjørelse for Norges Banks skjønnsutøvelse i pengepolitikken i 2022 baserer seg på en annen tolkning av Sentralbankens mandat enn den som lå til grunn for behandlingen av sentralbankloven i 2019, der det fremkom at hensynet til produksjon og sysselsetting skulle være likestilt med hensynet til lav og stabil inflasjon, jf. Dokument 8:209 S (2022–2023). Regjeringen skriver i Finansmarkedsmeldingen:

«Ordet 'høy' innebærer en tydelig markering av hensynet til produksjon og sysselsetting. I uttrykket 'bidra' ligger det at Norges Bank ikke kan ha et hovedansvar for å skape en høy produksjon og sysselsetting, men at dette hensynet skal inngå i de avveininger banken foretar (...)»

Disse medlemmer vil understreke at den diskusjonen som har pågått om sentralbankmandatet i senere tid, ikke handler om hvem som har hovedansvar for sysselsetting og produksjon, men hvordan Norges Bank veier de ulike hensynene opp mot hverandre. Det at

man veier to hensyn likt, sier i seg selv ingenting om hvorvidt man har hovedansvar for noen av disse hensynene.

Disse medlemmer viser til at pengepolitikken lenge har vært det økonomiske førstelinjeforsvaret. Koronakrisen viste imidlertid at finanspolitikken er den mest treffsikre grenen av den økonomiske politikken. Bevilgninger til inntektssikring, tilskudd til bedrifter og investeringer kan ofte ha en mer direkte og forutsigbar effekt på økonomien enn rentesetting har gjennom transmisjonsmekanismen, og er ikke minst mer målrettet. Videre har dyrtiden vist at finanspolitikken kan være effektiv og målrettet gjennom strømstøtte og markedsregulerende tiltak, selv om det sistnevnte kunne vært gjort mer av. Disse medlemmer viser til at pengepolitikken har ett hovedvirkemiddel, nemlig styringsrenten, som virker generelt, gjennom flere kanaler og med tidsetterslep.

Disse medlemmer mener finanspolitikken i større grad må i førersetet for den økonomiske politikken i årene som kommer. Grønn omstilling krever en allokering av realressursene som finanspolitikken må ta et hovedansvar for å koordinere. I motkonjunktur får vi en mer målrettet økonomisk politikk ved å bruke storstilte offentlige investeringer i ny grønn industri og nødvendig infrastruktur enn ved å være avhengig av rentekutt i pengepolitikken som i betydelig grad kan skape etterspørsel i uproduktive eller forurensende sektorer av økonomien. Så lenge en uavhengig sentralbank og et velregulert finansmarked jobber for de samme målene, vil vi kunne bruke samfunnets ressurser mer effektivt for å oppnå de sentrale økonomiske målene om grønn omstilling, full sysselsetting, finansiell stabilitet og stabil pengeverdi.

Disse medlemmer viser til at uten tiltak som begrenser utslippene og konsekvensene av dem, vil klimaendringene få betydelige negative konsekvenser for verdensøkonomien. I tillegg er Norges avhengighet av olje- og gassektoren en vesentlig finansiell risiko. Det negative økonomiske sjokket kan bli stort. Disse medlemmer mener derfor håndtering av klimarisiko må være en sentral del av makrotilsynet.

Disse medlemmer støtter det grundige utredningsarbeidet Norges Bank har gjort så langt om digitale sentralbankpenger. Disse medlemmer mener en plan for innfasing av digitale sentralbankpenger bør ferdigstilles så fort som mulig, slik at Stortinget kan ta endelig stilling til en innføring. Disse medlemmer vil understreke behovet for å intensivere dette arbeidet i lys av fremveksten av både kryptoaktiva og konkurrerende betalingsløsninger fra store multinasjonale teknologiselskaper, som på sikt kan underminere nasjonale pengeenheter og tillit til og åpenhet i pengevesenet, noe blant andre Den internasjonale oppgjørsbanken (BIS) har påpekt. Det dreier seg om å bevare penger som

et kollektiv gode og suverenitet i den økonomiske politikken.

Disse medlemmer viser til at en stadig mindre andel av pengemengden er kontanter. Andelen kontanter av pengemengden har ligget rundt 2 pst., og under pandemien ble i tillegg andelen transaksjoner med kontanter redusert til et minimum. Disse medlemmer viser til at det innebærer at private banker nå står for nesten hele pengeforsyningen til publikum ved at de skaper kontopenger når de utsteder lån. Dersom kontanter faller bort uten at vi har et digitalt offentlig alternativ, vil hele pengeforsyningen være privatisert uten at det ligger noen politisk beslutning bak dette. Disse medlemmer mener innføring av digitale sentralbankpenger er et naturlig skritt for å sikre at Norges Bank kan opprettholde sin rolle i landets pengeforsyning i en situasjon hvor kontantbruken er nedadgående.

Disse medlemmer viser til at kontanter, i kraft av å være utstedt av Sentralbanken, har noen egenskaper som private kontopenger mangler. De er kredittrisikofrie, og i tillegg er de tvungent betalingsmiddel. Disse medlemmer mener at et sentralt prinsipp ved utformingen av digitale sentralbankpenger må være å sikre folk et reelt valg om å oppbevare sine midler uten å måtte ta kredittrisiko, og at dette prinsippet ikke må innskrenkes av kommersielle hensyn til bankenes risikosøkende virksomhet. Disse medlemmer mener derfor et lavterskel offentlig kontotilbud med digitale sentralbankpenger foreløpig virker som den beste måten å sikre publikum denne muligheten på, men imøteser videre utredninger av dette samt utviklingen i andre land.

Disse medlemmer er enig i at mulighetene til å formidle kreditt ikke bør svekkes mer enn nødvendig ved innføringen av digitale sentralbankpenger, men er uenig i at det er et poeng i seg selv at privat sektors rolle i kredittformidlingen ikke skal svekkes. Prinsipielt sett er det viktigste å sikre publikum reell frihet til å velge et kredittrisikofritt aktivum for oppbevaring av verdier. Disse medlemmer vil videre understreke at privat sektor i lang tid har stått for en samfunnsøkonomisk uheldig allokering av kreditt, der mesteparten går til bolig og næringseiendom og bare en marginal andel går til industri og annen næring. Disse medlemmer vil videre vise til at bankenes finansieringskostnader har gått ned som følge av den gradvise økningen i kontopenger. Incentivene for bankene til å drive en kostnadseffektiv kredittformidling kan også styrkes dersom det finnes en konkurrerende alternativ plassering for publikum.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil videre understreke at privat sektor i lang tid har stått for en samfunnsøkonomisk uheldig allokering av kreditt, der mesteparten går til bo-

lig og næringseiendom og bare en marginal andel går til industri og annen næring.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om å redusere de private bankenes andel av pengeforsyningen.»

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 opprette en offentlig løsning som kan brukes til kontantutbetalinger til personer eller husholdninger i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen utrede effektene av et pengevesen som tar i bruk digitale sentralbankpenger, kombinert med en økt offentlig kredittformidling gjennom eksisterende eller nye finansinstitusjoner.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt stemte for dette forslaget i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2021.

7. Virksomheten til Finanstilsynet i 2022

7.1 Sammendrag

Finanstilsynet fører tilsyn med at aktørene følger lover og forskrifter. Finanstilsynet gjennomfører regelmessige analyser av utviklingen i finansnæringen og av de økonomiske forholdene nasjonalt og internasjonalt. Et av Finanstilsynets hovedmål er å bidra til finansiell stabilitet, og som følge av høy inflasjon, rask renteoppgang og krigen i Ukraina ble overvåking av systemrisiko særlig vektlagt i 2022. Tilsynsvirksomheten er viktig for å forebygge kriser og avdekke problemer på et tidlig tidspunkt.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det i januar 2023 ble sendt på høring et forslag om endringer i finansforetaksloven, herunder endringer i reglene om utdeling av utbytte i finansforetak som er allmennaksjeselskap eller aksjeselskap, samt endringer i reglene om utdelinger i finansforetak med egenkapitalbevis (sparebanker). Høringsfristen var 1. mars 2023. Komiteen viser til at egenkapitalbeviset er en særnorsk konstruksjon som muliggjør innhenting av ny kapital til vekst/økt soliditet, og at et velfungerende egenkapitalbevis kan være avgjørende for å opprettholde vekstkraftige sparebanker over hele landet. Komiteen vil påpeke at dette perspektivet må hensyntas i den videre prosessen. Komiteen viser videre til at sparebankene har uttrykt bekymring for at man vil forhaste seg i saken, og et ønske om at man får utredet temaet godt.

Komiteen tar for øvrig omtalen til orientering.

8. Virksomheten til Folke-trygdfondet i 2022

8.1 Sammendrag

Folkestrygdfondet forvalter Statens pensjonsfond Norge (SPN) med mål om høyest mulig avkastning over tid, innenfor akseptabel risiko. Folkestrygdfondet fikk i oppgave å forvalte Statens obligasjonsfond (SOF) i 2020 for å bidra til økt likviditet og kapital til det norske obligasjonsmarkedet. Finansdepartementet godkjente høsten 2022 en avviklingsplan for SOF. Markedsverdien av SPN var 318 mrd. kroner ved utgangen av 2022, mens SOFs obligasjonsportefølje på samme tidspunkt hadde en markedsverdi på 6,7 mrd. kroner.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

9. Virksomheten til IMF

9.1 Sammendrag

Det internasjonale valutafondet (IMF) skal fremme samarbeid om det internasjonale monetære systemet, styrke finansiell stabilitet globalt og regionalt og støtte opp under internasjonal handel. Høy prisvekst på essensielle varer som strøm, gass og mat har preget økonomien i medlemslandene, og dermed IMF's arbeid, det siste året. Samtidig er gjeldsnivåene høye i mange av IMF's medlemsland. Det gjør situasjonen ekstra krevende og begrenser det finanspolitiske handlingsrommet. De mer langsiktige målene om økt digitalisering, raskere overgang til en grønnere økonomi og jevnere fordeling av verdiskapingen er fortsatt sentrale for IMF's arbeid.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

10. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre et system med individuell godkjenning av kredittvurderinger, hvor det sentrale ansvaret for ordningen er organisert under Brønnøysundregistrene.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å redusere den systemiske risikoen forbundet med bankfinansiering gjennom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), den underliggende avhengigheten av utviklingen i boligmarkedet, samt krysseierskap til OMF i banksektoren.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som ytterligere reduserer bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan man kan øke markedsandelene til banker og finansinstitusjoner hjemmehørende i Norge, og komme tilbake til Stortinget med vurderingen i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2024.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler for å endre sammensetningen av bankenes kreditt på sikt, slik at en mindre andel går til bolig og næringseiendom og en større andel til annen næring, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette i Finansmarkedsmeldingen 2024.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som legger til rette for økt bruk av fastrente på boliglån.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen skjerpe tilsynet med konkurransen i bankmarkedet med henblikk på at bankvirksomhet i større grad skal komme forbrukerne til gode.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen utrede årsakene til de økte marginene i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med virkemidler for å begrense dem i Finansmarkedsmeldingen 2024.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler som kan bidra til rimeligere banktjenester for kundene, herunder å be Konkurransetilsynet legge fram en oppdatert gjennomgang av og forslag som kan forbedre konkurransesituasjonen i det norske bankmarkedet.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid om skattlegging av valutatransaksjoner og finansielle transaksjoner med verdipapirer.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å sette i gang arbeidet med et internasjonalt eierskapsregister.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen rapportere på klimarisiko og naturrisiko i norsk økonomi i hvert statsbudsjett.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å jevnlig kjøre stresstester av naturrisiko i tillegg til klimarisiko i norske finansinstitusjoner.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan rammevilkårene for og reguleringen av finansbransjen kan endres slik at de fremmer omstilling og klimakutt, og slik at klima og klimarisiko vektlegges mer i kredittprosessen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 15*

Stortinget ber regjeringen utrede i hvilken grad bankenes kredittgivning er samfunnsøkonomisk gunstig, og vurdere hvordan kredittregulering kan gjøre allokeringen av kreditt mer effektiv med sikte på å nå særlig målene i Parisavtalen og ellers støtte realøkonomien.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig foreslå kredittregulering som sørger for at bankenes totale utlån til bolig begrenses, samtidig som førstegangskjøpernes andel av totale nye boliglån øker.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen stille krav til bankene om å rapportere gjennomsnittlige renter på boliglån og offentliggjøre data som danner grunnlag for beslutninger om pris og tildeling av lån.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av krisetiltakene rettet mot bankene og kartlegge hvor mye av bankenes fortjeneste i 2020, 2021 og 2022 som kan tilskrives krisetiltakene.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge har beredskap i offentlige finansinstitusjoner til å umiddelbart yte kreditt til næringslivet i en akutt økonomisk krise.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en statlig grønn investeringsbank.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om å redusere de private bankenes andel av pengeforsyningen.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 opprette en offentlig løsning som kan brukes til kontantutbetalinger til personer eller husholdninger i Norge.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen utrede effektene av et pengevesen som tar i bruk digitale sentralbankpenger, kombinert med en økt offentlig kredittformidling gjennom eksisterende eller nye finansinstitusjoner.

11. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 18 (2022–2023) – Finansmarkedsmeldingen 2023 – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 30. mai 2023

Eigil Knutsen

leder

Gaute Børstad Skjervø

ordfører

Vedlegg

**Referat
fra åpen høring i finanskomiteen
om**

Finansmarkedsmeldingen 2023

Høring 9. mai 2023 kl. 10:15:

Høring med sentralbanksjef Ida Wolden Bache..... *1

Åpen høring i finanskomiteen tirsdag den 9. mai 2023 kl. 10.15

Møteleder: Eigil Knutsen (A) (komiteens leder)

Sak:

Finansmarkedsmeldingen 2023 (Meld. St. 18 (2022–2023))

Møtelederen: Da vil jeg ønske hjertelig velkommen til høring i Stortingets finanskomité om Finansmarkedsmeldingen 2023. Dette er en årlig høring om en årlig sak. Vi skal først få en redegjørelse fra sentralbanksjefen, Ida Wolden Bache, og så blir det en felles spørsmålsrunde i etterkant. Da kommer jeg til å ta ett og ett spørsmål fra komiteens medlemmer, sånn at vi får spørsmålet og får hørt svaret før vi går videre i spørsmålsstillingen.

Først ut er sentralbanksjef Ida Wolden Bache – vær så god.

Høring med sentralbanksjef Ida Wolden Bache

(Sentralbanksjefens redegjørelse ble fulgt av en powerpointpresentasjon)

Ida Wolden Bache: Tusen takk, komitéleder, og takk for denne anledningen til å gjøre rede for gjennomføringen av pengepolitikken.

Da jeg var her i april i fjor, hadde Norges Bank startet en gradvis normalisering av renten etter koronapandemien.

(Figur 1: For ett år siden så vi for oss en gradvis oppgang i styringsrenten)

Norsk økonomi hadde hentet seg inn igjen etter det kraftige tilbakeslaget under pandemien. Høye energipriser og sterk vekst i vareprisene internasjonalt hadde ført til at veksten i konsumprisene hadde økt og var klart høyere enn inflasjonsmålet. Det var høy aktivitet i økonomien, og mange jobber sto ubesatt. Vi ventet at stigende lønnsvekst og høyere prisvekst på importerte varer ville løfte inflasjonen gjennom året, og anslo at den samlede prisveksten i 2022 ville bli 3,4 pst. Vi så for oss at styringsrenten ville heves opp mot 2 pst. i løpet av våren 2023.

(Figur 2: Vi har hevet renten mer enn vi så for oss for ett år siden)

Disse prognosene traff ikke så godt. Vi har hevet styringsrenten raskere og mer enn vi så for oss for et år siden.

(Figur 3: Prisveksten har blitt vesentlig høyere enn anslått)

Bakgrunnen er at prisveksten har blitt vesentlig høyere enn anslått.

Norges Banks oppgave er å sikre lav og stabil inflasjon. Målet er en prisvekst som over tid er nær 2 pst. Inflasjonsstyringen skal være fremoverskuende og fleksibel, slik at pengepolitikken også kan bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting og til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser.

Høy inflasjon er kostbart for samfunnet. Det gir økt usikkerhet om prisutviklingen fremover og gjør økonomisk planlegging vanskelig. Usikkerheten kan også føre til at investeringer med lengre horisont må vike for investeringer med kortere horisont. Raske og uventede prisøkninger rammer særlig dem som har lave inntekter og minst å gå på.

Rask oppgang i konsumprisene er kostbart enten prisveksten har sitt opphav utenfor landets grenser eller skyldes forhold i Norge. Norges Bank kan ikke påvirke prisene i utlandet, men hvorvidt pengepolitikken skal respondere på endringer i enkelte priser, avhenger ikke av om vi kan påvirke kilden til endringene. Responsen avhenger av hvor varige forstyrrelsene ser ut til å bli, og i hvilken grad de kan være en kime til tiltakende prisvekst via overvelting i andre priser og lønninger.

Hvis inflasjonen holder seg høy lenge, risikerer vi at husholdninger og bedrifter begynner å venne seg til at prisveksten er høy, og planlegger for høy inflasjon når de fastsetter sine utsalgspriser eller avtaler lønninger. Da kan prisveksten bite seg fast og bli vanskelig å få ned igjen.

Da prisveksten skjøt fart i fjor vår, ble det tydelig at rentenivået ikke lenger var tilpasset situasjonen i norsk økonomi. Vi hevet renten raskt, og i løpet av høsten i fjor kom renten opp på et nivå der den trolig begynte å virke innstrammende på økonomien. På møtet vårt i forrige uke hevet vi renten til 3,25 pst. Mest sannsynlig hever vi renten videre i juni.

La meg si litt mer om den økonomiske utviklingen i året som har gått, og de vurderingene vi har gjort.

Koronapandemien førte til høyere priser på energi, metaller og andre varer som handles internasjonalt. Prisoppgangen ble forsterket av Russlands invasjon av Ukraina. Økningen i disse prisene er en viktig kilde til den høye konsumprisveksten. Høye priser på energi og andre innsatsvarer har gitt økte kostnader for bedriftene, som igjen har økt sine utsalgspriser.

(Figur 4: For et år siden gikk økonomien på høygir)

Da kostnadssjokket traff oss i fjor vår, gikk økonomien på høygir. Det var høy etterspørsel og lite ledig kapasitet i norsk økonomi. Mange bedrifter slet med å få tak i nok arbeidskraft.

Den økonomiske aktiviteten holdt seg høy gjennom fjoråret. Oppsparte midler fra pandemien har gjort det mulig for mange å holde forbruket oppe til tross for høy prisvekst og økte renter. Samtidig har fastlandsbe-

driftenes investeringer økt mye. Arbeidsledigheten har holdt seg lav, og andelen av befolkningen som er i jobb, har steget til det høyeste nivået på over 10 år.

De siste månedene har veksten i økonomien avtatt. Arbeidsmarkedet er fortsatt stramt, men knappheten på arbeidskraft er blitt mindre. I det siste har arbeidsledigheten steget litt. I boligmarkedet falt prisene i høst, men de har siden steget noe igjen.

(Figur 5: Lønnsveksten i fjor ble den høyeste siden 2011)

Lønnsveksten i fjor ble den høyeste siden 2011, og det ser ut til at den vil stige videre i år. Høyere lønnsvekst gir økte kostnader for bedriftene, og høy aktivitet i økonomien kan gjøre det lettere for bedriftene å velte økte kostnader over i egne utsalgspriser. Lønnsomheten i fastlandsbedriftene er samlet sett god, selv om det er store forskjeller mellom næringene.

Den norske lønnsdannelsen er kjennetegnet av høy grad av koordinering, og partene legger vekt på sysselsetting og bedriftenes lønnsomhet når de forhandler lønn. Historien har vist at lønnsveksten i Norge tilpasser seg raskere enn i andre land når konjunktorene skifter. Det reduserer faren for at det oppstår lønns-/prisspiraler. Behovet for renteøkninger når økonomien utsettes for kostnadssjokk, blir dermed mindre enn det ellers ville vært.

Norges Bank var blant de første sentralbankene som høsten 2021 hevet styringsrenten etter pandemien, men utover i 2022 førte høy prisvekst til at rentene ble satt betydelig opp i mange land. Hos flere av våre viktigste handelspartnere er styringsrentene nå på de høyeste nivåene siden finanskrisen i 2008.

(Figur 6: Styringsrentene er hevet mer ute enn hjemme)

Siden i fjor vår har rentene ute steget mer enn rentene i Norge. Sammen med uro i finansmarkedene har det trolig bidratt til at kursen på norske kroner har svekket seg.

Norges Bank har, på oppdrag fra Finansdepartementet, ansvaret for å gjennomføre de nødvendige valutatransaksjonene som følger av petroleumsfondsmekanismen.

At Norges Bank for tiden selger kroner, må ses i sammenheng med at de høye gassprisene har gitt store inntekter i valuta til selskapene som selger olje og gass. Selskapene har vekslet store beløp fra valuta til kroner for å betale skatten på disse inntektene. Den delen av statens petroleumsinntekter i kroner som ikke brukes over statsbudsjettet, vil Norges Bank på vegne av staten veksle tilbake til valuta som igjen plasseres i Statens pensjonsfond utland. Valutatransaksjonene planlegges og gattes over året og annonseres i forkant av hver måned. Disse vekselingene er ikke et virkemiddel i pengepolitikken.

(Figur 7: Kronen har svekket seg)

Vi har en flytende valutakurs. Det gjør at vi kan sette en rente tilpasset utsiktene for norsk økonomi, og vi har rom for å føre en fleksibel inflasjonsstyring, der vi også kan vektlegge hensynet til å holde sysselsettingen høy. Den flytende kronkursen har kunnet virke som en støtdemper ved tilbakeslag i norsk økonomi. I perioder når oljeprisen har falt og økonomien har gått inn i en lavkonjunktur, har kronkursen svekket seg og bidratt til å styrke konkurranseevnen og hindre at inflasjonen blir for lav.

Vi er likevel ikke frikoblet fra renteutviklingen i landene rundt oss. At rentene stiger ute, vil normalt trekke i retning av en svakere krone. En svakere krone bidrar til at varer vi importerer, blir dyrere. Når prisveksten allerede er høy, som nå, øker det risikoen for at inflasjonen biter seg fast. Det må vi ta hensyn til når vi setter renten.

Dersom aktørene i valutamarkedene mister tilliten til at pengepolitikken i Norge strammes til når inflasjonen øker, kan kronen svekke seg mer.

At det er tillit til inflasjonsmålet, er en forutsetning for at pengepolitikken kan jevne ut svingninger i økonomien og bidra til høy sysselsetting.

På lang sikt er det ingen motsetning mellom målet om prisstabilitet og høy og stabil sysselsetting. Å sikre at inflasjonen holder seg lav og stabil, er det viktigste bidraget pengepolitikken kan gi for å fremme høy sysselsetting over tid. Vi kan ikke løfte sysselsettingen varig ved å holde renten lav. Hvor høy sysselsettingen vil være over tid, avgjøres av strukturelle forhold som sammensetningen av arbeidsstyrken, skatte- og trygdesystemet og lønnsdannelsen.

På kort sikt kan det derimot være en konflikt mellom hvor raskt vi skal søke å bringe inflasjonen tilbake til målet, og hensynet til høy og stabil sysselsetting. Når vi setter renten, veier vi disse hensynene mot hverandre.

Inflasjonen er nå klart over målet. Vi kunne ha satt renten opp mer og raskere enn vi har gjort så langt, og da kunne inflasjonen ha avtatt raskere.

Når vi velger å bruke noe tid på å bringe inflasjonen ned, er det fordi vi også skal bidra til at flest mulig er i jobb. Vi ønsker ikke å bremse økonomien mer enn det som er nødvendig for å få bukt med inflasjonen.

(Figur 8: Utsikter til lavere prisvekst og noe høyere ledighet)

Prognosene vi la frem i mars, indikerer at inflasjonen vil komme ned mot 2 pst. i løpet av de neste årene. Går det slik vi ser for oss, vil vi få inflasjonen ned til målet uten at mange blir stående uten arbeid.

Det er stor usikkerhet om utsiktene. Det videre forløpet for styringsrenten vil avhenge av den økonomiske utviklingen.

Problemer i enkelte banker i USA og Sveits har i løpet av våren ført til store bevegelser i globale finansmarkeder. Myndighetene i de to landene har grepet inn for å redusere smittevirkningene til andre institusjoner og markeder.

Uroen har kun gitt begrensede utslag i finansieringskostnadene for norske banker og finansforetak. Norske banker er lønnsomme og solide og har god likviditet. De er godt rustet til å tåle økte tap og markedsuro. I fjor besluttet vi å heve kravet til motsyklisk kapitalbuffer for bankene til 2,5 pst., med virkning fra mars i år. Med det er kravet tilbake på nivået som gjaldt før pandemien.

Norges Bank følger alltid nøye med på utviklingen i finansmarkedene. Vi har beredskap for å iverksette tiltak dersom det skulle bli nødvendig for å sikre finansiell stabilitet.

La meg avslutte.

Den høye inflasjonen vi nå opplever, kommer etter en lang periode med lav og stabil prisvekst i vår del av verden. Flere av drivkreftene som holdt prisveksten nede i tiårene før pandemien, kan være i ferd med å snu.

Globaliseringen har gradvis møtt mer motstand. Også demografiske trender er i endring. Sammen kan disse utviklingstrekkene gjøre jobben med å holde prisveksten nede mer krevende.

Klimaendringer og behovet for å redusere utslipp vil i økende grad prege verdensøkonomien fremover. For å kunne lage prognoser og gjøre gode avveininger i pengepolitikken er det avgjørende at vi forstår effektene på økonomien av klimaendringer og energiomstilling. Derfor er det et særskilt satsingsområde i sentralbankens strategi frem til 2025.

Det viktigste bidraget pengepolitikken kan gi til omstillingen, er å sørge for lav og stabil inflasjon. En fleksibel og fremoverskuende inflasjonsstyring, der vi ser gjennom kortsiktige svingninger i prisveksten, er et godt utgangspunkt i møte med de strukturelle endringene vi står overfor.

En liten og åpen økonomi som den norske vil utsettes for forstyrrelser. Det har vi i høy grad erfart de siste årene. Den økonomiske politikken kan ikke skjerme oss helt fra svingningene som oppstår, men den kan dempe utslagene. Et rammeverk som gir forutsigbarhet om pengepolitikken, gjør det lettere å lykkes.

Takk for oppmerksomheten. Jeg ser frem til å svare på spørsmål.

Møtelederen: Tusen takk til sentralbanksjef Ida Wolden Bache for en god redegjørelse.

Vi går nå over på en spørsmålsrunde for komiteen. Det er bare å tegne seg til komitéråden, så skal vi få notert det ned.

Jeg har tatt meg den frihet å tegne meg selv først til et spørsmål, og det gjelder den aktuelle debatten, vil jeg si, om valutatransaksjonene. Den fikk særlig aktualitet da vi fikk kraftig økte priser på olje og gass og inntektene økte kraftig, som prisøkningen på olje og gass særlig i fjor og inn i året i år. I redegjørelsen poengterte sentralbanksjefen at disse valutatransaksjonene blir kommunisert godt på forhånd, og de blir også glattet ut over tid. Jeg kunne tenkt meg å få litt utdypning på hvordan denne utglattingen gjøres, særlig når vi kommer i situasjoner hvor prisene og innbetalingen gjennom oljeskatten øker så kraftig på kort tid som de har gjort den siste perioden. Hvordan tar sentralbanksjefen og Norges Bank hensyn til volatiliteten i valutamarkedene når en skal prøve å glatte dette ut? Det vil jeg gjerne høre mer om.

Ida Wolden Bache: Til det siste: Dette er ikke et virkemiddel i pengepolitikken, så sånn sett brukes ikke disse transaksjonene for å forsøke å påvirke kronkursen i noen bestemt retning. Det er viktig for oss å presisere at dette ikke er et virkemiddel i pengepolitikken.

Når det gjelder planleggingen av kjøpene, som annonseres i forkant av hver måned – eller salgene; i perioder kjøper vi kroner, i perioder selger vi kroner – er de basert på prognoser for statens petroleumsinntekter, både i kroner og i valuta. Det er knyttet til skatteinntekter fra oljeselskapene, det er knyttet til utbytte fra Equinor, og det er knyttet til inntekter fra statens direkte økonomiske engasjement. Dette gir et utgangspunkt for å vurdere petroleumsinntektene i valuta og i kroner, og så baserer det seg også på et anslag på underskuddet på statsbudsjettet.

Dette oppdateres i lys av ny informasjon i forkant av hver måned. Når forutsetningene endrer seg, vil man også justere beløpene. Det viktige her er at dette må ses i sammenheng – det at vi nå selger kroner, må ses i sammenheng med de store petroleumsinntektene staten har i kroner.

Møtelederen: Tusen takk.

Da har jeg en liste her bestående av Hans Andreas Limi, Heidi Nordby Lunde, Marie Sneve Martinussen, Kari Elisabeth Kaski, Lan Marie Nguyen Berg, Kjell Inggolf Ropstad, Tellef Inge Mørland og Kjerstin Wøyen Funderud.

Hans Andreas Limi fra Fremskrittspartiet er først ut – vær så god.

Hans Andreas Limi (FrP): Takk for redegjørelsen.

Jeg følger litt opp spørsmålet til lederen, om valutatransaksjonene som er knyttet til petroleumsinntekter. Sentralbanksjefen redegjør for innretningen, men presiserer at det ikke er et virkemiddel i pengepolitikken. Spørsmålet er da sentralbanksjefens vurdering av hvor-

vidt dette påvirker kronkursen. Det kunne det vært interessant å få noen synspunkter på.

Vi ser at kronen svekkes ytterligere selv om renten økes. Jeg oppfatter sentralbanksjefen dithen at det kun er renten som på en måte er det virkemiddelet sentralbanken disponerer, men det kunne vært interessant å høre litt om hvilke vurderinger sentralbanken gjør seg rundt om det er andre sammenhenger og andre forhold i pengepolitikken eller finanspolitikken som påvirker kronkursen, og som har ført til den betydelige svekkelsen vi har opplevd nå i løpet av relativt kort tid.

Ida Wolden Bache: Da skal jeg forsøke å svare på spørsmålet knyttet til valutatransaksjonene først, og gjenta at det at Norges Bank nå selger kroner, må ses i sammenheng med de store kjøpene av kroner som oljeselskapene gjør. Vi selger disse kronene nettopp for å kunne dekke statens behov for valuta til Statens pensjonsfond utland.

Vi har ikke grunnlag for å tro at denne mekanismen, disse kjøpene og salgene, har en varig effekt på kursnivået, men de sammenfaller ikke helt i tid, så vi kan heller ikke utelukke at det kan påvirke kronkursen noe i det helt korte bildet.

Når det gjelder hva som kan forklare at kronen har svekket seg, vil jeg også få fremheve at det å forklare utviklingen i valutakurser – ikke bare den norske kronen, men valutakurser generelt – er krevende fra dag til dag og måned til måned. Det understøttes også av en stor faglitteratur. Enda mer krevende er det å lage prognoser for valutakursutviklingen.

Når vi ser den utviklingen vi har hatt gjennom det siste året, har vi gode holdepunkter for å mene at den må ses i sammenheng med at rentene ute har steget mer enn rentene her hjemme, og at rentedifferansen har blitt lavere. Vi har også historisk sett at det har vært en tendens til at kronkursen svekker seg i perioder med uro i finansmarkedene. I tillegg har – selv om de fortsatt er høye – petroleumsprisene falt fra de høye nivåene i fjor, og det kan også ha bidratt.

Vi er ydmyke for at andre forhold kan påvirke kursen enn det som ligger inne i våre modeller. Det er også mulig å gjøre mer langsiktige betraktninger basert på en vurdering av det som kan kalles et likevektsnivå for realvalutakursen, som kan defineres som det nivået på realvalutakursen som gir balanse i utenriksøkonomien og i norsk økonomi. Det vil være nært knyttet til den langsiktige kostnadmessige konkurranseevnen i norsk økonomi. Avgjørende for den er en rekke strukturelle forhold, som næringsstruktur, preferanser og ulik produktivitet utvikling mellom land, som har betydning for det langsiktige nivået på kronen. Det å peke på noen av disse enkeltforholdene som en forklaring på den svek-

kelsen vi har hatt de siste månedene, er mer utfordrende, og det vil alltid være stor usikkerhet knyttet til kronkursutviklingen.

Møtelederen: Da er det Heidi Nordby Lunde fra Høyre – vær så god.

Heidi Nordby Lunde (H): Jeg leste vel tidligere i dag at vi hadde innkalt sentralbanksjefen på teppet for å få svar på våre spørsmål. Slik er det selvfølgelig ikke, men vi setter veldig pris på disse årlige ordinære høringene om finansmarkedsmeldingen, for å gi litt bakgrunn også for utviklingen i markedene og i norsk økonomi.

Jeg merket meg at sentralbanksjefen sa at økonomien har vært på høygir, som vi alle vet, men at presset nå har avtatt noe. Likevel ser vi at Norges Bank fortsetter å øke renten og planlegger å øke den også utover sommeren. Vi vet at pengepolitikken og finanspolitikken må henge sammen for å fungere godt, og vi er selvfølgelig redde for at vi kan havne i en inflasjonsspiral der vanlige folk må betale prisen for dette gjennom økte renter. Hvis vi nå går fra relativt nøytrale budsjetter til å øke handlingsrommet noe, hvordan vil det påvirke de framtidige rentebanene til Norges Bank?

Ida Wolden Bache: Helt generelt er det slik at bruken av penger over offentlige budsjetter er ett av flere forhold som har betydning for aktiviteten i norsk økonomi og dermed også for rentesettingen. Normalt er det slik at økt pengebruk, enten det kommer i form av økte overføringer eller økt offentlig etterspørsel, vil bidra til å løfte aktiviteten i økonomien. Det er selvfølgelig slik at ulike tiltak har litt ulik virkning på økonomien, og effekten vil selvfølgelig også avhenge av hvordan dette dekkes inn. Det er en sammenheng. Vi forholder oss til de offisielle tallene for innretningen av finanspolitikken i Norge og tar det med oss når vi lager prognoser, som en av flere faktorer.

Det er viktig også å understreke i denne sammenhengen at pengepolitikken og finanspolitikken virker ulikt. Styringsrenten virker bredt og påvirker først og fremst den samlede etterspørselen i økonomien. Så kan man i finanspolitikken iverksette mer målrettede tiltak innenfor gitte budsjetterammer, rettet mot enkelte grupper.

Møtelederen: Da er det Marie Sneve Martinussen fra Rødt – vær så god.

Marie Sneve Martinussen (R): Tusen takk for en veldig god redegjørelse.

Jeg skal prøve meg på tre spørsmål, og jeg skal prøve å være strukturert. Det første gjelder disse valutatransaksjonene, som du har understreket flere ganger at ikke er et virkemiddel i pengepolitikken. Mitt spørsmål er

om det er andre virkemidler enn dem Norges Bank har i dag, som sentralbanken ønsker å bringe til torgs til politisk debatt. Selv om dere er uavhengige i beslutningene, er det storting og regjering som har satt begrensninger for virkemidlene man har. Da tenker jeg helt uten å gå til et fast valutaregime, men innenfor dagens regime. Er det noen andre virkemidler vi burde diskutere eller se på?

Det andre spørsmålet går egentlig på årsakene til inflasjon. I Den europeiske sentralbanken har dette med profittpåslag hos bedriftene i flere sammenhenger blitt trukket opp som en drivkraft bak den høye inflasjonen, spesielt av Isabel Schnabel. Jeg kjenner henne ikke personlig, men hun har i hvert fall holdt flere taler der det har blitt brakt fram at man ser et høyere profittpåslag enn historisk sett, og mener at det er en av driverne for inflasjon. Jeg lurer på om man i det hele tatt ser på sånne tendenser i Norge.

Det tredje spørsmålet: Arbeidsledigheten har gått opp, og ifølge prognosen deres ser den ut til å gå mer opp. Mitt spørsmål er egentlig bare rett ut om det bekymrer sentralbanksjefen, gitt mandatet om høy sysselsetting.

Ida Wolden Bache: Til det første: Vi har ikke gjort noen vurdering av behovet for ytterligere virkemidler. Det er styringsrenten som er virkemiddelet i pengepolitikken, og det har over tid en klar sammenheng med kronekursen. Innenfor rammene av inflasjonsstyringen – for vi har ikke noe mål for kronekursen – er vi selvfølgelig opptatt av utviklingen i kronen fordi det har betydning for prisveksten. Sånn sett virker styringsrenten på prisveksten bl.a. gjennom virkningen den har på kronekursen.

Vi har valutareserver i Norges Bank som brukes for beredskapsformål, for å nå målene i pengepolitikken og for å bidra til finansiell stabilitet. Både erfaringer i Norge bak i tid og internasjonalt indikerer at det å bruke valuta-intervensjoner aktivt for å sikre et bestemt nivå for valutakursen eller påvirke den i en bestemt retning, kan være både kostbart og ikke nødvendigvis veldig effektivt over tid. Det viktigste virkemiddelet vårt er styringsrenten.

Når det gjelder årsakene til inflasjonen, er de sammensatte. Høye energipriser og høye priser på varer det handles med, har gitt økte kostnader til bedriftene, som igjen er blitt veltet over på utsalgsprisene. Vi tror også at den høye prisveksten har sammenheng med den høye aktiviteten i norsk økonomi. Vi så på våren i fjor at det var veldig mange bedrifter som rapporterte om knapphet på arbeidskraft, og et stramt arbeidsmarked har trolig bidratt til at lønnsveksten har tatt seg opp. Høy aktivitet i økonomien kan også gjøre det lettere for bedriftene å velte økte kostnader over på prisene.

Vi ser på mange ulike forhold når vi lager prognoser for prisutviklingen, også utviklingen i marginene over tid. Jeg har ikke noe ytterligere informasjon eller vurderinger av de marginene her nå, annet enn å fastslå at lønnsomheten i fastlandsbedriftene samlet sett er god, men at det er store forskjeller mellom næringene. Det er blant de forholdene vi studerer, særlig over tid.

Til det siste spørsmålet, om arbeidsledigheten: Inflasjonen er nå klart over målet, og vi mener det er behov for en høyere rente for å få prisveksten ned til målet. Det er også det viktigste bidraget pengepolitikken kan gi for å fremme høy sysselsetting over tid. Men vi stirrer ikke enøyd på prisveksten, vi praktiserer en fleksibel inflasjonsstyring. I vurderingen av hvor raskt vi skal søke å bringe inflasjonen tilbake til målet, legger vi vekt på utviklingen i arbeidsmarkedet. Vi er opptatt av å bidra til at flest mulig er i jobb, og av at vi ikke bremser økonomien mer enn det som er nødvendig for å få prisveksten tilbake.

De prognosene vi viste her tidligere, indikerer nettopp at vi bruker tid på å få prisveksten ned, og det er nettopp av hensyn til sysselsettingen. Ja, våre prognoser indikerte at arbeidsledigheten ville øke noe, men fra et svært lavt nivå og til et nivå som ikke er høyere enn det vi hadde før pandemien, som vi kan karakterisere som en normal konjunktursituasjon i norsk økonomi.

Møtelederen: Da er det Kari Elisabeth Kaski fra SV – vær så god.

Kari Elisabeth Kaski (SV): Takk for en god redegjørelse.

Jeg har også tre spørsmål, og to av dem knytter seg til diskusjonen om kronekursen og petroleumsfondsmekanismen, som ble godt beskrevet her. Jeg tror det er et forsøk fra komiteens side på å forstå de ulike innvirkningene på kronekursen, ikke å antyde at man skal bruke valutatransaksjoner som et virkemiddel.

I tilknytning til det: Siden det er nivået på oljepengebruken som bestemmer Norges Banks netto kronekjøp, vil man kunne si at et kontraktivt statsbudsjett isolert sett kan svekke kronekursen fordi bankens netto kronekjøp blir lavere?

Du var inne på bl.a. oljepris som en faktor her. Kan man i noen grad si at svekkelsen også er en normalisering, som en konsekvens av trenden med at Norge nå gradvis omstiller seg fra en oljeøkonomi og har en nedgang i oljeinvesteringene? Det er de to spørsmålene knyttet til valuta.

Det ble i innledningen nevnt et pågående arbeid i Norges Bank for å forstå klimaendringene og energiomstillingenes påvirkning på økonomien. Noe av det vi har sett de siste årene, er mye mer fluktuerende energipriser. Hvordan påvirker det da målsettingen om å få lav

og stabil inflasjon? Er det kjerneinflasjonen eller konsumprisindeksen generelt som er viktigst å holde lav og stabil?

Ida Wolden Bache: Til spørsmålet om statsbudsjettet og kronkursen og sammenhengen mellom våre valutatransaksjoner: Nettokjøpene kan ha betydning for kronkursen, men vi tenker at det gjerne skjer gjennom mekanismen det har på renten. Sammenhengen vil være som den jeg indikerte tidligere, at økt offentlig pengebruk normalt vil bidra til økt aktivitet i økonomien og sånn sett – helt isolert sett – trekke i retning av en høyere rente og dermed en sterkere krone. Det har nettopp sammenheng med at disse kjøpene og salgene vi gjør, må ses i sammenheng med transaksjonene som gjøres av andre aktører.

Når det gjelder kronkursen og energiomstillingen, er dette knyttet til noen av de mer langsiktige vurderingene man kan gjøre om det vi kan kalle en likevektskurs. Det er vanskelig å peke helt konkret på hvilke forhold som nå har betydning for kronkursen, men det er klart at det grønne skiftet vil innebære et behov for omstilling i mange lands økonomier, og Norge er ikke noe unntak. Dersom dette skulle innebære at vi får en lavere verdi av petroleumsformuen og et svekket bytteforhold mot utlandet, kan det ha betydning for kronkursen. På den annen side er det slik at vi har transformert mye av denne petroleumsformuen til finansielle eiendeler i Statens pensjonsfond utland, og det er usikkert hvordan omstillingen nå vil påvirke energiprisene i en overgangsperiode. Nå har vi heller sett at det kanskje har trukket i retning av høyere energipriser. Det kan være en sammenheng, men det er ikke helt opplagt hvilken vei det vil gå på mellomlang sikt, og det er som sagt vanskelig å peke på det som en helt konkret årsak nå.

Når det gjelder vårt arbeid med å forstå klimaendringene og omstillingen fordi det har betydning for økonomien, må vi være forberedt på at vi kan få større svingninger i energiprisene en periode fremover. Da vil jeg nettopp understreke behovet for en fleksibel og fremoverskuende inflasjonsstyring som da ikke responderer på kortsiktige svingninger som ikke har noen betydning for prisveksten lenger frem, men som muliggjør de relative prisendringene som er nødvendige for omstillingen. Nettopp en slik fremoverskuende inflasjonsstyring er jo det vi praktiserer, i tråd med det mandatet vi har fått.

Møtelederen: Da er det Lan Marie Nguyen Berg fra Miljøpartiet De Grønne – vær så god.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG): Takk til sentralbanksjefen for en god redegjørelse.

Jeg har to spørsmål. Det ene går litt på det du var inne på nå, nemlig at flere økonomer har pekt på at kronen kan ha blitt priset ned i markedet på grunn av at vi har en fossilbasert økonomi, og at det er tydelig at det vil bli mindre etterspørsel framover, etter hvert som energiomstillingen tiltar. Jeg lurer på om du er enig i dette. Jeg hørte deg også si at det er litt vanskelig å gjøre slike klare vurderinger, men kan du reflektere litt mer rundt det?

Jeg lurer også på om det i så fall kan bli et tiltagende problem framover, dersom vi ikke omstiller oss, og om vi vil kunne motvirke dette dersom vi får til en raskere omstilling vekk fra en oljebasert økonomi.

Det andre hovedspørsmålet mitt er: Med henvisning til det du sa om at inflasjonspresset kan ha blitt påvirket av den stramme økonomien og det høye aktivitetsnivået i norsk økonomi, kan oljeskattepakken og den store aktiviteten som den har medført, også ha bidratt til inflasjonspresset i norsk økonomi?

Ida Wolden Bache: For å ta det siste først: Jeg har ikke noe å legge til utover den sammenhengen som jeg har redegjort for, at den offentlige pengebruken og da innretningen på skattesystemet er ett av flere forhold som har betydning for norsk økonomi, og som vi tar med oss i våre vurderinger, og som da har betydning for rentebeslutningene våre.

Det samme gjelder nok energiomstillingen. Ja, det kan ha betydning. Det er ikke helt opplagt hvilket fortegn det skal være her på mellomlang sikt. At den typen strukturelle forhold knyttet til næringsstrukturen og omstillingsbehov kan ha betydning for kronkursen på lang sikt, er en mulighet, men det er som sagt vanskelig å peke på det som en grunn til den svekkelsen vi har sett de siste månedene.

Utover det tror jeg at jeg bare vil understreke at vi er opptatt av disse utfordringene og det det medfører for norsk økonomi. Vi er opptatt av å forstå det for å kunne utføre en god pengepolitikk. Vi er samtidig opptatt av at det å sikre lav og stabil inflasjon er det beste bidraget vi kan gi for å fremme omstillingen. Det har bl.a. sammenheng med at dette krever investeringer, mange av dem med en usikker inntjening fram i tid. Lav og stabil inflasjon gjør det tryggere å gjennomføre disse investeringene. Hvis det er lav prisvekst, blir det også lettere å skille relative prisendringer, dermed bl.a. signalene fra f.eks. økte karbonavgifter, fra den generelle prisveksten. Også det trekker omstillingen i riktig retning.

Det er merknadene jeg har til spørsmålene knyttet til klima.

Møtelederen: Da er det Kjell Ingolf Ropstad fra Kristelig Folkeparti – vær så god.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF): Takk for en god innledning og interessante svar.

Mine spørsmål handler om kronkursen, og på det synes jeg sentralbanksjefen har svart godt, så kanskje du kan være mer utdypende på hva som er fordeler og ulemper med en svak kronkurs i dagens situasjon. Kan du si noe om det? Kanskje vel så interessant er fordelene vi har med å ha en egen nasjonal valuta med en flytende valutakurs. Kunne du sagt litt om det?

Til slutt et spørsmål jeg håper sentralbanksjefen kan svare på: Hvis Stortinget i dagens situasjon velger å bruke 30–40 mrd. kr mer, hvordan ville det påvirke kronkursen, og hvordan ville det påvirke renten?

Ida Wolden Bache: Til spørsmålet om flytende valutakurs: En flytende valutakurs har, gjennom den tiden vi har hatt inflasjonsstyring, kunnet fungere som en støtdemper i norsk økonomi, bl.a. når oljeprisen har falt og vi har gått inn i en lavkonjunktur. Da har kronkursen hatt en tendens til å svekke seg, som igjen har bedret konkurransevnen for norske bedrifter og bidratt til at aktiviteten har kunnet holde seg oppe. Det er nettopp det at vi har en flytende valutakurs som gjør at vi kan sette en rente basert på utsiktene for norsk økonomi. Dersom våre konjunkturer ikke svinger i takt med andre lands økonomi, f.eks. fordi vi har en annen næringsstruktur enn andre land, kan det være en klar fordel. Det gjør det også mulig for oss å kunne drive nettopp en fleksibel inflasjonsstyring og også kunne legge vekt på hensynet til høy sysselsetting, for vi er ikke så bundet av renteutviklingen i andre land.

Ulike deler av økonomien påvirkes ulikt av en svak krone, men hvis vi ser på den samlede økonomien, vil noen oppleve økt lønnsomhet eller at konkurransen fra utlandet blir mindre, mens andre først og fremst vil merke økte kostnader. Det påvirker ulike deler av næringslivet ulikt, men generelt tenker vi på en svakere kronkurs som noe som har en ekspansiv virkning på økonomien, og som løfter den samlede aktiviteten. Sånn sett har det fungert som en støtdemper.

I dagens situasjon er det klart at det er mer utfordrende når kronkursen svekker seg mye i en situasjon hvor prisveksten allerede er høy, enn når den er lav, fordi vi kan være bekymret for at prisveksten skal bite seg fast, og at det da kan bli behov for kraftigere innstramminger i pengepolitikken for å få prisveksten ned igjen.

Møtelederen: Da er det Tellef Inge Mørland fra Arbeiderpartiet – vær så god.

Tellef Inge Mørland (A): Når man kommer såpass langt ned på lista, er det en viss fare for at noen temaer allerede er berørt, så sentralbanksjefen får vurdere hvor mye mer det er å legge til.

Du har redegjort godt for vekslingen i forbindelse med olje- og gassinntektene, og at det ikke er et virkemiddel i pengepolitikken, men overordnet sett: Hvordan ser Norges Bank på det eventuelle skadepotensialet til en så svak kronkurs som det vi har nå? Eller mener man at det ikke er uheldig? Hvis man mener det er uheldig, vurderer man da på et tidspunkt å sette inn tiltak, eller kommer sentralbanksjefen til å være avventende til det?

Representanten Ropstad spurte om den flytende kronkursen, og da kan jeg snu litt på det, for det var den andre delen av mitt spørsmål: Hvis vi ser til Danmark, har de valgt en annen tilnærming. De har knyttet seg tettere opp mot Den europeiske sentralbanken, og så langt jeg kan se, har de ikke noe høyere rentenivå hos sin bank. I den situasjonen vi er i nå – det er jo vanskelig å spå om fremtiden – er det argumenter som taler for at vår politikk kanskje bør tas opp til ny debatt når det gjelder en flytende kronkurs, eller mener sentralbanksjefen at den står seg like godt over tid framover?

Det siste spørsmålet mitt handler om inflasjonsmålet. Sentralbanksjefen har begrunnet godt hvorfor hun nå tar seg god tid i arbeidet med å komme ned mot inflasjonsmålet. Samtidig viste den ene grafen at det var en tid – ikke så langt tilbake – da vi hadde et litt annet inflasjonsmål. Det var riktignok ikke drastisk annerledes, men man tok jo ned inflasjonsmålet fra 2,5 pst. til 2 pst. Mener sentralbanksjefen fortsatt at det optimale vil være et inflasjonsmål på 2 pst. over tid, eller er det kommet nye argumenter den senere tiden som man også tenker kan være gyldige framover, slik at man bør ta en ny diskusjon om det kanskje ville være fornuftig å justere inflasjonsmålet?

Møtelederen: Jeg må beklage, for jeg mistenker at jeg avbrøt sentralbanksjefen før hun fikk svart helt ferdig på forrige spørsmål, så du kan jo samle opp de to siste og svare det du klarer. Vær så god.

Ida Wolden Bache: Det kan jeg gjøre. Jeg vil nok ikke gi et utfyllende svar på det spørsmålet, utover å påpeke de generelle sammenhengene mellom pengebruken over offentlige budsjetter og renten, og igjen understreke at det naturligvis også vil avhenge av innretningen på de enkelte tiltakene. Et slikt spørsmål er krevende å svare på isolert sett og uten å se den samlede innretningen på budsjettet.

La meg begynne med spørsmålet om inflasjonsmålet. Det ble sist endret i 2018. Da var det en god og bred debatt om mandatet for pengepolitikken, og vi fikk et inflasjonsmål på 2 pst., bl.a. med utgangspunkt i at det var det som lå tettest opp mot det inflasjonsmålet våre handelspartnere hadde. Vi så da ingen tungtveiende grunner til at Norge skulle ha et annet inflasjonsmål enn

våre handelspartnere, og det gjør vi fortsatt ikke. Vi mener vi har et godt mandat for pengepolitikken i Norge i dag. Det er ikke dermed sagt at det på et faglig grunnlag er mulig å tallfeste presist hva som er et optimalt inflasjonsmål for norsk økonomi, noe vi også understreket under diskusjonen i 2018.

Jeg vil legge til at det ikke ville være heldig å endre mandatet for pengepolitikken – særlig inflasjonsmålet – ofte. Det kan ha noen kostnader, kanskje særlig i en situasjon hvor prisveksten er høy og klart høyere enn målet. Da risikerer man at tilliten til pengepolitikken svekkes, og at pengepolitikken blir mindre effektiv. Når det er sagt, tenker jeg alltid at man skal lære av erfaringer og oppdatere også rammeverk for den økonomiske politikken når man vinner ny innsikt, men jeg mener vi har et godt mandat for pengepolitikken og et godt inflasjonsmål i dag.

Når det gjelder argumentene for å heve inflasjonsmålet eller ha et annet inflasjonsmål, er det en debatt som har pågått over noe tid. Det er økonomer som har argumentert for et høyere inflasjonsmål, men det har først og fremst vært knyttet til det handlingsrommet sentralbankene har hatt for å motvirke tilbakeslag og for å sette renten ned når økonomien utsettes for et negativt sjokk. Et høyere inflasjonsmål vil i gjennomsnitt over tid gi et høyere nivå på den nominelle renten og dermed større muligheter for sentralbankene til å reagere når økonomien blir rammet av et sjokk. Det var med bakgrunn i den perioden da inflasjonen var veldig lav og mange sentralbanker hadde negative styringsrenter og omfattende tiltak for å løfte aktiviteten i økonomien. Vår vurdering er at vi har hatt tilstrekkelig handlingsrom med det inflasjonsmålet vi har i dag.

Så til spørsmålet om valutakurs. Jeg har nok ikke mye å legge til det svaret jeg ga i sted. Svekkelsen av kursen påvirker ulike foretak ulikt, men samlet sett vil det normalt være slik at en svakere kronkurs har en ekspansiv virkning på økonomien. Gitt de erfaringene vi har, mener jeg fortsatt at det at vi har en flytende valutakurs, har virket som en støtdemper og kan være en fordel i en økonomi som har en noe annen næringsstruktur enn landene vi handler med. Der skiller vi oss kanskje noe fra Danmark, som har bundet sin kronkurs mot euroen, men som da også er bundet til å følge renteutviklingen i euroområdet tett.

Møtelederen: Da er det Kjerstin Wøyen Funderud fra Senterpartiet – vær så god.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp): Jeg skal ikke spørre om kronkursen, jeg skal spørre litt om regulering av banker. Det beskrives godt i meldingen at norske banker har styrket soliditeten betraktelig siden finanskrisen i 2008, i takt med økte kapitalkrav. Vi får innspill

om at det påvirker konkurransesituasjonen mellom IRB-bankene og standardmetodebankene at det er identiske bufferkrav for de to typene banker, mens beregningsgrunnlagene gjør at det blir mange flere kroner per utlånt krone i en standardmetodebank enn i en IRB-bank. Kan sentralbanksjefen si litt om hvorfor Norges Bank tenker at det er riktig å ha identiske bufferkrav? Jeg har forstått at de fleste av dem som bruker den europeiske bankpakken, har ulike krav overfor de to ulike banktypene.

Det har vært en del uro rundt omkring i bankverdenen, og det jeg har forstått, er at det største problemet er likviditeten, ikke soliditeten. Hvilke vurderinger foretar sentralbanksjefen når det gjelder norske bankers motstandsdyktighet på det området?

Ida Wolden Bache: For å ta det siste først: Vi har hatt en utvikling i vår som er bekymringsfull, all den tid store banker i USA – riktignok enkeltbanker – har måttet bli reddet av myndighetene. For oss understreker det nettopp behovet for og viktigheten av at bankene har tilstrekkelig med kapital, at de har tilstrekkelig likvide eiendeler, og selvfølgelig at bankene selv driver god risikostyring.

Norske banker skiller seg en del fra de amerikanske bankene som havnet i likviditetsproblemer. De må også oppfylle strengere krav til både kapital og likviditet enn de amerikanske bankene. Norske banker låner både ut og inn til flytende rente, noe som gjør at de har mindre renterisiko på sine balanser enn de amerikanske bankene som havnet i problemer, har. Norske banker har også en diversifisert finansieringsstruktur og en større andel garanterte innskudd, så det er noen viktige forskjeller der. De er ikke minst også underlagt strengere krav til likviditet og kapital, noe som gjør at vår vurdering er at norske banker er godt rustet.

Vi følger utviklingen tett. De norske finansmarkedene er tett sammenkoblet med de internasjonale finansmarkedene, så dersom uroen skulle blusse opp, kan det få betydning også for norske bankers finansieringskostnader og dermed for rentene her hjemme. Så langt ser vi ingen tegn til at norske banker har likviditetsproblemer, og utslagene i finansieringskostnadene har vært begrenset.

Når det gjelder kapitalkravene, skal jeg ikke i detalj gå inn og vurdere dette fra én bank til en annen. Vi er, fra vårt utgangspunkt, i arbeidet med å fremme finansiell stabilitet opptatt av å demme opp for systemrisiko i hele banksystemet, og mener at de økte kapitalkravene etter finanskrisen har bidratt til å gjøre bankene mer robuste. Det er også slik at de bankene som pekes ut som systemviktige, og som er spesielt viktige for det finansielle systemet, har høyere kapitalkrav enn de andre bankene.

Møtelederen: Da er det Lise Christoffersen fra Arbeiderpartiet – vær så god.

Lise Christoffersen (A): Takk for en god redegjørelse. Jeg har et spørsmål som gjelder målet om høy sysselsetting. Fagbevegelsen har tatt til orde for at målet om høy sysselsetting skal likestilles med inflasjonsmålet, og hevder at frontfagsmodellen i Norge fører til at det ikke er en så direkte sammenheng mellom høy sysselsetting, lønns-/prisspiral og økende inflasjon som det ofte hevdes. Jeg vil gjerne høre sentralbanksjefens kommentarer til det.

Ida Wolden Bache: Når vi lager prognoser for norsk økonomi og foretar våre vurderinger, tar vi utgangspunkt i nettopp den norske modellen for lønnsdannelse. Den er kjennetegnet av en høy grad av koordinering. Den er også kjennetegnet av at partene legger vekt på sysselsettingen og bedriftenes lønnsomhet når det forhandles om lønn. Det har, når vi sammenlikner oss med andre land, trolig ført til at lønningene tilpasser seg raskere i Norge når konjunktorene skifter, enn i andre land. Det i seg selv bidrar til å redusere faren for at vi får pris-/lønnspiraler, og det gjør at det er mindre behov enn ellers for å stramme inn pengepolitikken når økonomien blir utsatt for et kostnadssjokk. Den norske modellen for lønnsdannelse bidrar til at vi kan få inflasjonen ned uten at det nødvendigvis må føre til en stor økning i ledigheten. Det er en god egenskap.

Det er likevel ikke slik at lønnsdannelsen alene vil sikre lav og stabil inflasjon. Den jobben må pengepolitikken ta. Dersom det ikke er tillit blant aktørene i valutamarkedet til at pengepolitikken vil respondere når prisveksten øker, kan kronkursen svekke seg mye. Da kan prisveksten på importerte varer øke, og også lønnsomheten i den konkurranseutsatte industrien vil øke, som igjen øker lønnsvnen, som kan bidra til høyere prisvekst. Så vi er avhengig av et godt samspill, og det mener jeg vi har i norsk økonomi i dag.

Når det gjelder vektleggingen av sysselsetting i vårt mandat, mener jeg vi har et godt mandat, for det gir et tydelig og operativt mål for pengepolitikken – lav og stabil prisvekst – samtidig som det understrekes at inflasjonsstyringen skal være framoverskuende og fleksibel.

På lang sikt er det ingen motsetning. Det kan være en konflikt på kort sikt i vurderingen av hvor raskt man skal bringe inflasjonen tilbake til målet. Der har vi lagt vekt på å bruke noe tid, nettopp av hensyn til sysselsettingen. Men det gjelder det samme for de sentralbankene som har mer likestilte mål i pengepolitikken, nemlig at det beste bidraget pengepolitikken kan gi for høy sysselsetting over tid, er å sørge for en lav og stabil inflasjon. Jeg tror at hvis man ser på den pengepolitikken som er utøvd av sentralbanker som har mer likestilte mål, og

sammenlikner den med vår fleksible inflasjonsstyring, er det neppe grunnlag for å si at det er vesentlige forskjeller.

Møtelederen: Da er det Frode Jacobsen fra Arbeiderpartiet – vær så god.

Frode Jacobsen (A): I forlengelsen av det Lise Christoffersen spurte om, og som sentralbanksjefen svarte på nå, tolker jeg deg dithen – du sa det nettopp også – at dere er fornøyd med mandatet og det dere gjør nå. Samtidig har jeg flere ganger i dag hørt sentralbanksjefen si at inflasjonsmålet praktiseres slik at målet om lav inflasjon og målet om høy sysselsetting egentlig er likestilt. Så sa du nettopp at hvis man ser på hvordan det er i en del land med likestilte mål, og på den praksisen dere har, med tanke på hvordan dette praktiseres på lang sikt, er det i og for seg det samme. Kan jeg da forstå deg slik at målet om høy sysselsetting og målet om inflasjonsstyring egentlig er likestilt?

Ida Wolden Bache: Vår tolkning av mandatet – og vi mener vi har et godt mandat – er at det er pristabilitet som er pengepolitikken hovedoppgave, at det er pengepolitikken overordnede oppgave. I den sammenheng vil jeg understreke at det er nettopp når det er tillit til lav og stabil inflasjon, at pengepolitikken kan brukes til å jevne ut svingninger i økonomien og bidra til høy sysselsetting. Jeg understreker samtidig at vi praktiserer en fleksibel inflasjonsstyring, i tråd med mandatet. Vi vil sette renten slik at prisveksten kommer tilbake til målet, men hvor raskt vi bringer den tilbake, vil avhenge av og påvirkes av vektleggingen av hensynet til høy sysselsetting. Min uttalelse må tolkes dithen at det, også innenfor vårt mandat, i praksis kan bety at vi legger betydelig vekt på sysselsettingen. Det tror jeg at vi over tid har vist at vi gjør. Men vi vil sette renten slik at prisveksten kommer tilbake til målet, i tråd med vår hovedoppgave.

Møtelederen: Da har jeg også et spørsmål til slutt. Vi har i mange år lært at i Norge, hvor en stor andel av både bedrifter og privatpersoner har flytende rente, i motsetning til i andre land, hvor fastrente er vanligere, skal «rentevåpenet» – for å si det litt tabloid – være et særskilt effektivt virkemiddel. Vi har i tiden vi har lagt bak oss, hatt raske renteøkninger, som vi vet påvirker både bedrifters og privatpersoners kjøpekraft kraftig i negativ retning.

Spørsmålet mitt er: Vi er langt unna å ha fasiten nå, men hvilke tanker gjør sentralbanksjefen seg om rentevåpenet, som jeg tror de fleste av oss ser på som et helt nødvendig og godt virkemiddel? Er utviklingen i økonomien som forventet når investeringstakten i bedriftene

har holdt seg så høy, og når ledigheten har holdt seg relativt lav, som den har gjort? De fleste tall for konsum i privathusholdningene er sterke. Er norsk økonomis robusthet overfor disse renteøkningene sterkere enn sentralbanken hadde sett for seg da man begynte med disse renteøkningene?

Ida Wolden Bache: La meg begynne med å si at det er forhold i norsk økonomi, knyttet til at en stor andel av husholdningene eier sin egen bolig, at det er høy gjeld på mange av disse boligene, og at husholdningene har flytende rente på sine lån, som gjør at renteøkninger fra Norges Banks side har en nokså umiddelbar og direkte innvirkning på husholdningenes kjøpekraft, som slik sett skulle tilsi at forbruket reagerte nokså sterkt på renteendringer. Det legger vi også til grunn når vi lager våre prognoser, at en høyere styringsrente reduserer de disponible inntektene og dermed bidrar til å dempe etterspørselen, både fra husholdninger og fra bedrifter. Det mener vi også at det gjorde. Hadde vi ikke hevet renten, hadde etterspørselen trolig vært høyere enn den er nå.

Det er også veldig mange andre forhold som påvirker etterspørselen. Gjennom høsten i fjor og ved inngangen til dette året har vi sett at husholdningenes forbruk har holdt seg bedre oppe enn vi så for oss. Aktiviteten i norsk økonomi har vært sterkere gjennom den perioden vi har satt opp renten, enn det vi la til grunn i våre prognoser. Det skyldes ikke nødvendigvis at renten ikke virker, men at andre forhold har bidratt til å holde aktiviteten oppe. Vi ser også at dette er et internasjonalt fenomen, så det er et trekk som går igjen i mange land.

Det er klart det er usikkerhet når vi kommer ut av en pandemi, da mange husholdninger også sparte mer enn normalt. Vi så at spareraten falt mye gjennom høsten i fjor, og at mange nok har begynt å tære på de oppsparte midlene og har kunnet holde forbruket oppe selv om prisveksten har økt og rentene har steget. Ut fra de prognosene vi hadde i mars, forventer vi at en strammere økonomi vil bidra til at husholdningenes forbruk vil falle i år, for vi har ennå ikke sett de fulle virkningene av de renteøkningene vi har bak oss.

Jeg tror dette understreker den generelle usikkerheten om både sammenhengene og utsiktene for økonomien. Derfor er vi opptatt av å understreke at dersom

økonomien utvikler seg annerledes enn vi nå ser for oss, vil det også få betydning for renteutviklingen.

Møtelederen: Vi har tid til ett spørsmål til. Da er det Kari Elisabeth Kaski fra SV – vær så god.

Kari Elisabeth Kaski (SV): Komiteen får bære over med meg. Jeg så det var litt tid igjen, så da tar jeg en liten oppfølging på det siste som ble sagt.

Som du var inne på, har vi ennå ikke sett den fulle effekten av rentesettingen på norsk økonomi. Er det mulig å anslå når man vil se den fulle effekten? Rentevåpenet, for å bruke det begrepet, er jo saktevirkende. Er det mulig å si noe om hvorvidt rentesettingen så langt har påvirket inflasjonen i Norge, annet enn gjennom kronkursen?

Ida Wolden Bache: Til det siste: Vi legger til grunn – og har også holdepunkter for det, basert på historiske erfaringer og grundige analyser av sammenhengene i norsk økonomi – at en høyere rente isolert sett bidrar til å dempe prisveksten, både gjennom virkningene det har på kronkursen, og gjennom virkningene det har på etterspørselen. Etterspørselen og presset i norsk økonomi ville trolig vært enda høyere dersom vi ikke hadde satt opp renten.

Når det gjelder de fulle virkningene, vil de, hvis man refererer til de studiene vi gjerne baserer oss på, avhenge av en rekke forhold, men vi kan anslå at man ikke vil se de fulle virkningene før etter to år. Det virker litt ulikt gjennom de ulike kanalene. Normalt vil man se effekten på kronkursen noe raskere, og dermed på de importerte prisene. Men det er usikkerhet om disse sammenhengene. Husholdningenes gjeld har steget mye, og vi har hatt disse oppsparte midlene etter pandemien. I tillegg er det usikkerhet om hvor mye den høye prisveksten i seg selv vil påvirke pris- og lønnsdannelsen fremover. Vi må hele tiden oppdatere vår kunnskap om disse mekanismene.

Møtelederen: Da vil jeg takke komiteen for gode spørsmål, men først og fremst vil jeg takke sentralbanksjefen for en god redegjørelse og gode svar på våre spørsmål.

Høringen fortsetter etter en pause, som varer fram til kl. 11.40. Vi møtes igjen da.

Ida Wolden Bache: Tusen hjertelig takk.

Høringen ble avbrutt kl. 11.23.

